КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Массо а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Советен Министрий Советен орган

(С В Е Т)

Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР.

ГАЗЕТА АРАДУВЛА 1923 ШЕРА ДЕНЗ | № 117 (4408). | ШИНАРДИ, 29 сентябрь 1970 шу. | Мах 2 кап.

Доккхал ду, дегаш гIоздаьннад

Укх шера 24-ча сентябре [illegible] ригача советски наха [illegible] къаьстта боккха хаъ [illegible] «Грознефтеразведка» треста [illegible] Юртовски кIоарга бурувлеттача контора коллективана «Луна-16» яха автоматически станци хьалха юха цIаккхачарах, ТАСС [illegible] хоамах. Космос караерзорча [illegible] тIа тамашийна толамаш доах вай мехка. Из къаьтта хьахьокх бетта тIа кIаьла Iо а есса бетта грунта образецаш хьаьш цIаеэрча автоматически станце. Цо хьакхе[illegible] [illegible] бурукторашна [illegible] йоккха котало яккхарах.

Вай хьаьсарча Даьхена космос тоххача иштта доккхий толамаш [illegible] [illegible] тха контора бурувдеттарашна. ХIаналехьа буруя тохара шера план кхоачашъяь дукха бригадаш а тха конторе. ДIахо кху а дика [illegible] болх [illegible] къахьегаме совгIа [illegible] [illegible] бурувдеттарш парти [illegible] XXIV-ча съезда.

З. МАРЧЕНКО,

«Грознефтеразведка» треста Аш - Юртовски кIоарга бурувдеттача контора плановии отдела начальник.

□

«Луна-16» яха автоматически станци бетта тIа хинна юха хьалта йоссар — вай Iилман Iалашние йоккха котало ю.

Цецваллал лоархIаме тIуналхаш карагIдувлх вай Iилмахоша кхийола планеташ караерзорна. Бетта грунта образецаш а хьаьш автоматически станци юха хьалта Iоессай яхача хоамо тха дегаш гIоздоах.

Дег тIара баркал ела оаха уж тамашийна аппараташ еча Iилмахой коллективана. Аьттув балба нар дIахо йодача хина кху а доккхагIа толамаш даха.

Е. ИЗВАРИНА,

Грозненски юртбоахаме управлени керттера агроном, РСФСР заслуженни агроном.

□

Цецвоалаш доккха хIама да вай автоматика карагIдаьннар. Советски Iилманен техникен ниэ биста йиш йола хIама да «Луна-16» яха автоматически станци бетта грунта образецаш а хьаьш хьалта юха цIаккхачар. Берригача советски наха санна, боккха кхаъ хилар сона а, нийтта тха комбината берригача болхлошта а. Вай Iилмахоша дунен тIа эттара хьалха кхоачашдино космос караерзарна автоматически аппарат кхыча планета тIа ниххар, цуо грунта образецаш хьаьцар.

Цу безамерча боккхача хаа дог гIоздаьккха йола тха комбината коллектив ухх юбилейни шера [illegible] кхеринсица [illegible] кху а дикагIа къахьега.

А. КОСМИН,

Грозненски химически комбинатан партийни секретарь.

□

Бетта тIара ткера бенаб! Цецваллал доккха да вай мехка Iилмахоша карагIдаьннар. Дуне тIа эттара хьалха Бетта тIа кIаьла Iо а хайна, цу тIара ткера а баьхьаш еяй вай Iилмахоша, инженераша, болхлоша хьаьл автоматически станци «Луна-16», Советски халкъа, коммунистически партена хьалхашкара шоай декхар дикаа кхоачашдаьд Iилмахоша. Оаха цIенача дег тIара мэоабалду, вайна эттара девагIа долча — сага вахара, кхеран тIа а ца тоссаш, цунна хьалхара, Iилман духьа болх бе механизмаш Iилмахоша хьакхоллар. Цуо совгIа боккхача лоархIаме да Бетта тIа Iоессача станце аппаратана болх технийса, гIездина бар. Цу гIулакхо торо хулийтаргья аьнна хет тхона кхыйола планеташ тахка а.

Д. ЯНДИЕВ.

□

«Луна-16» яха советски автоматически станци Изобиле яхача форда районе Iохайнача тIехьагIа, программага хьежжа ший болх чакх а баьнна ваьнарах вай Даьхен берригача къахьегамхоша ганна доккхал да вона. Вай Iилмо космически арe тохкача баьнина бокха толам ба иа!

Ухх шера дика къахьег тха доаркаша. Царех пхьабараша кхоачашдаьд шоай тIаийца социалистически декхараш. ХIаьта план кхоачам ца [illegible] наьтахьа доарка мара яц.

ХIана автоматически станце рейс толаме чакхъяларо дегаш гIоздаьха къахьег оаха.

Л. НИЛОЕВА,

Назрани районе «Красный пахарь» колхоза доярка.

ТАСС

хоам

СОВЕТСКИ КОСМОНАВТИКА ЛОАРХIАМЕ ЭТАП

«ЛУНА-16» ЯХАЧА АВТОМАТИЧЕСКИ СТАНЦЕ БАЬЧА НАЬКЪА ИТОГАШКА

Советски космически Iилман техникон толаме кхоачашъяьй керда Iилма-технически проблема.

Космонавтика истора эттара а хьалха, Лаьтта — Бутт — Лаьтта яха рейс а яь, бетта порода образецаш а хьаьш еяй автоматически аппарат. Беттен цунка гонахьарча аренийн Iилма-технически тохкамаш дара программа йиэзе кхоачашъяьй «Луна-16» яхача советски автоматически станце.

Из декхар кхоачашдеча Iилмахой, конструкторий, инженерий, техниккий, болхлой коллективей технически чIоагIа чоалхане, творчески болх бе бийзар конструкце элементашка, бортовой система автоматически станце беча наькъа ерригача этапашка тешаме, ца галхаш болх байтара, лаьттан тIара зембечеи полета довл дечеи средствашна, специалисташка нийса болх байталга вIаштIехьдоаккхаш.

Уникальни космически эксперимент массехк этапах латтар.

1970 шера 12 сентябре Беттагахьа кхалъяхийта станци 17 сентябре селеноцентрически гон орбита тIа яьлар.

Бетта гонахье маневрировани а яь элиптически орбита тIа яьлар станци, 20 сентябре московски хана 8 сахьати 18 минута яьлча Бетта Изобиле форде районе кIаьда Iоессай из.

Iоессачул тIехьагIа Лаьттан тIера еннача командах лаьрхIача конструкцех хьаьвча грунт хьаийеча устройствос грунта буруя а теха бетта порода образецаш хьанйцей, уж цIайоалаеча аппарата чIоагIа дIакъайлача контейнер чу а ехкай автоматически.

Бетта тIа 26 сахьати 25 миноти яьккхай станце. Грунт хьаьцарал совгIа цу юкъагIа температурни радиоционни измерениеш яьй, Iоессача моттига координаташ нийса йий хьежей, станце бортовой системашеи агрегатешеи болх миштa бу хьежей, моттигарча вертикалега хьежжа йIоаккал мишта латт хьежей. Цул тIехьагIа хиннача буезаме сеансаша хьайовзийтар Бетта тIа станце хьалгIаттаре программа.

1970 шера 21 сентябре московски хана 10 сахьати 43 минотии яьлча станце Iохвча лагIагIа стартови платформах санна пайда а эцаш Бетта тIара старт яйцар юхацIайоалаю аппарат тIайолча космически ракета.

«Луна-16» станцега Бетта тIера автоматически старт яйтаро принципиально кердача декхарий бIарча комплекс кхоачашъяр дIадийтар. Лаьтта белгалъяьча районе станци Iохоалга Iалашдере лаьрхIача баллистически тракторе тIа ерзйолаш старт хIара боккъонца йоаза езар из бетта тIа Iоесса координаташ, бетта тIара старт эцаргйола хан, активни участок кхоачалуча эшаш йола скорость хиийта езар. Уж декхараш толаме кхоачашдир.

Бутт—Лаьтта яхача трассе никъ беча хана лаьттарча командно-измерительни комплекса средствашa космически ракета траектори юстар, кIаьта из Лаьттана гарга ме кхоач юхацIайоалаеш йола аппарат Iойоссаргйола координаташ белгал а йора.

24 сентябре «Луна-16» яхача станце космически ракета шоаллагIча космически скоростаца Лаьтта гарга кхаьчар. Атмосфере чу кхачалехьа юхацIайоалаеш йола аппарат космически ракетах хьа а къаьста атмосфере яйхача гIоалашка чуьхьар, баллистически траекторегIа лох а яул. Аэродинамически тормоз техача тIехьагIа болх бе йолаяйтар парашютни система, бетта грунт тIа йола юхацIайоалаеш йола аппарат тайнна Iохоайир Советски Союза белгалъяьча районе, 12 сентябре ракета-носитела старт еннача космодромена гаьне йоацаш.

«Луна-16» яхача автоматически станце никъ бара ерригa этапош — бетта тIа хьар а Бетта гонахьарча орбита тIа ялар а, Бетта тIа Iойоссар, бетта грунт хьаьцар, Бетта тIара хьалгIаттар а Лаьтта юха цIаэр а — программаге лаьрхIача даннашен хьежжа чакхъяьлар.

Радиолакационни станцешеи сигнационни средствашеи Iалашьяьча поисково служба Iалашдир «Луна-16» яхача станце юхацIайоалаеш йола бетта грунта образецаш тIайола аппарат сига хьалозинга а из дIаьлоата а.

8 сахьати 10 минути яьлча Лаьтта атмосфера яйхача гIоалашка чуьхьар аппарат.

8 сахьати 14 минути яьлча юхацIайоалаеча аппарата сигналаш лийцар, кIаьта из парашютаца Iойоссалга поиска служба вертолеташ тIареи самолеташ тIареи визуально гуш а дйр.

8 сахьати 26 минота яьлча аппарат кIаьда Лаьтта Iоессар.

Москве дIакхоачаьчул тIехьагIа юхацIайоалаеча аппарата контейнер чура хилаза яргйоаца стерильность йолча хьалашка гьаьккар бетта грунта образецаш чуйола капсула. Грунта образецашта карантин оттаергьа, кIаьта цул тIехьагIа СССР Iилмай Академа институташка дIайургьа аьрхIа кийчъяьча программах Iилман тохкамаш дара.

Чакхъяьннай цаьькха а космически эксперимент. Космически арениш тохкаме эттара хьалха автоматически аппаратаца Лаьтта кхоачаьй бетта грунта образецаш.

«Луна-16» яхача станце полет вай Даьхен Iилманен техникаш карагIдаьнна боккхача лоархIаме хIама да, кIаьта сиген планеташта автоматически аппаратаца дени Iилман тохкамаш дара шерра торонаш хьа а ел цо.

ПРОДУКЦИ ДИКА ХИЛАР—КЕРТТЕРДАР

КПСС XXIV съезда сийна къахьегама вахте аттача Нохч-ГIалгIайчен промышленни предприятей коллективаша ерригa шоай торонаш оарцагIъяьхай пхе шера план ханал хьалха кхоачаш а яь, цу дезача дена къахьегама совгIаташ кийчдара. Яхье тIьаьнала промышленни предприятешта юкъе хIаналехьа гучаювлаш я пхе шера план кхоачашъяь коллективаш. Царех я «Старогрознефть», «Горскнефть» мехкаьтта промысловои управленей, «Грознефтехимзаводы» объединене, транспортни контора, иштта кхыча а предприятей коллективаш. ТIаийца социалистически декхараш толамца кхоачашдера, предприятей экономика лакхъяра чIоагIа лоархIаме да арахеца продукци дика хилийтар.

Республикерча дукхача предприятей коллективаша из гIулакх дика кхета а деш берригa шоай тераки тIабахийтаб арахеца продукци дикагIа хилийтара.

Арахеца продукци дикагIа хилийтара бола болх кхетамца вIаштIехьбаьккхаб Грозненски химически комбинате. Цига цхьаккха рекламаци кхаьчаяц арахеца продукци во я аьнна, лохача сортах продукци арахийца а моттиг нийсъеннаяц. Комбинате арахеца фенол, ацетон, полиэтилен дунен дикагIйолча стандарташта юкъедахая. Цул керттера бахьан да комбината хулгалхоша, партийни организаце продукци дикагIа хилийтара дена йоахо еш хилар. Цахадлаш эргийоах технологически режим. Комбината цехашта, участкашта керте латтача коммунисташа, ОТК болхлоша дайи тIахьожам лоаттабу арахеца продукци дикагIа хилийтара, цу гIулакха белгалъяьха мероприятеш кхоачашъяра, Цар дика кхетаду продукцена реализаци яра пачхалкхен план кхоачашъяри предприяте экономика яйри дукхача даьхьe арахеца продукци дика хиларах тийша долга. Комбината болхлой собранешка каст-каста дувц продукце дикал юина дешаш, хIара кIиргIа хул продукце дикала деношь, хIакхуь конкурсаш-хьажараш.

Арахеца продукци дикагIа хилийтара болх дика вIаштIехьбаьккхаб Грозненски опытни завода, В. И. Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхлоахача завода, А. Шерипова цIерагIча нефтемаслозавода, Грозненски ремонтно-механически завода коллективаша. Цхьаькха брак йоацаш арахеца продукци. Ухх шера цхьа рекламаци кхаьчаяц цу предприятешка арахийца продукци во я аьнна.

Цхьабакъда, цхьайолча предприятешка всадa вIаштIехьбаьккхаб арахеца продукци дика хилийтара болх. Цу предприятей коллективашка дукха рекламацеш за арахийца продукци во я аьнна, каст-каста нийслу брак йолаш продукци арахецаш, продукце сортность лохьяш йола моттигаш а. Къаьстта во вIаштIехьбаьккхаб арахеца продукци дика хилийтара болх Грозненски когаIIирс беча фабрике.

Брак йола продукци дукха арахеш Нохч - ГIалгIай «Терек» яха, ча фирме, «Электроприбор» заводе, Назрановски «Электроинструмент» заводе, радиотехнически заводе, маьхк еча комбинате, Ермоловски ДОК-е, кхы дукхача предприятешка.

Уж санна йола кхоачанйоалараш дIахо да мегаргдолаш дац. Брак йола продукци арахеца керттера бахьан да цу предприятей хулгалхоша, партийни, профсоюзни организацеша арахеца продукци дикагIа хилийтара шоашта тIалатта бехктохам кхетабеш ца хилар. Цу гIулакха а йоагIача тайпара йоахо яц цар. Продукци дикагIа хилийтара дола лош каст-каста болхлой юкъарча собранешка дувцац. Брак йолаш продукци арахецарна бе боагIаш бола бехк бац.

Парте аргIанарча XXIV съезда накъадолхача ухх лоархIамерча хана нийсъалийта йиш яц брак йола продукци арахецийла. ХIана аьлча цу дезача ден сийна яхье тIьаьнача предприятешта юкъе цхьаккха коллектив хила йиш яц продукцена реализаци кра пачхалкхен план кхоачам ца еш. ДуккагIадолча аьнъе из тийна да продукци дика хиларах.

Планированеи экономически стимулированеи кердача системах болх беча предприятей керттера хьашташ да реализаци яь продукции. Цудухьа брак йоацаш продукци арахецар хIара болхлочун, инженерно - технически болхлочун, ерригача коллектива кхоачашдеза дарголца декхар да.

Предприятей технически тIахьожама отдела болхлой декхарийла да брак йоацаш продукци арахецача участкай, сменай коллективай, болхлой опыт шерагIа дIайоаэийта. Творчески къахьегача болхлошта карагIдийнарш хаинахьа производствана юкъехкехьа деза. Продукци дикагIа хилийтара каст-каста чакхъахха еза хьажара-конкурсаш, хила деза продукце дикал юваш дола деношь.

Арахецача продукце дикал лакхъяра ханнахьа производствана юкъехкахьа еза керда техникеи дикагIйола технологии, цахадлаш юкъехкахьа деза новатораштa, изобретателаштеи рационализаторaштеи карагIдийнараш, лакхбеза цар материальни безам, хIара участкера, бригадера къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккха беза.

Доккхийи бехктохаме декъараш тIайийла хIара предприяте коллективе арахеца продукци дика хилийтара. Цу гIулакха белгалъяьна дукха мероприятеш я. Уж кхоачашъяьа хьакха тIехьожам лоаттаба беза предприятей хулгалхоша, партийни профсоюзни организацеша. Сахьат доацаш продукце арахецаш тIехьажа хила еза хIара болхлочун уйла.

Парте XXIV-ча съезда сийна къахьегама вахте латтача предприятешта юкъе цхьаккха коллектив хила йиш яц сахьат дола продукци арахецаш.

Грозненски химически комбината цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латтачарех ва № 15 йолча цеха коллектив. Товарни продукци арахецара пхе шера план 9-ча сентябре кхоачашъяьй цо.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара - аьттехьа) аппаратчикаш В. Галустов, В. Клинков, Н. Зайцев, Н. Дудышев, Е. Фесенко. С. Хугаева сурт.

КПСС XXIV СЪЕЗДА НАКЪАДОЛХАШ

Назрановски «Электроинструмент» завода болхлоша чIоагIа лоархIаш сийдеши я сборщиккий бригада бригадир Яндиева Дугурхан. Ялх шу да Дугурхана заводе болх бу. Хьаьгаре къахьегарах дукха совгIаташ тийнад цуна. Коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи еннай. Из керте латтача бригада сменни задани 120 — 130 процент кхоачашдю.

СУРТА ТIА: хьаьнче электросверлилкага хьожаш я Д. Яндиева.

И. Плиева сурт.

ПХЕ ШЕРА ПЛАН—ХАНАЛ ХЬАЛХА

Вахача наькъа хьалтташ дика кхоачаш я деш, КПСС XXIV-ча съезда сийлена накъабахара хьинар айдеина къахьег ухх юбилейни шера Грозненски «Ингдошни» фабрика хIамаш тегараша. Ди тIехьа дикагIа хул цар доахка къахьегама толамаш. Товарни продукци арахецарех, продукцена реализаци ярех нийс бетта план ханал итт ди хьалха кхоачашъяьй фабрика коллективо. Планал совгIа арахецаргьа 60 эзар совгIа сомаь наьха продукци. ХIаналехьа пхе шера план кхоачаш а яь белгалъяьнна дика къахьег Коваленко Нипас, Дошукаев Мусае ков. Атаеува, кхьчар кулгалдеча цехий коллективаша.

И. КУЛЕБЯКИНА,

Грозненски «Индпошив» фабрика плановии отдела начальник.

* * *

ХIара дийнахь иттаж оарам етта кирпишк. бIаьш тоннаш битуми кьахьат арахеш Грозненски № 2 йолча гIишлошъеча материалий комбината болхлоша. Уж дIакхоач республикерча гIишлошъеча организацешка, бахача нахата. Комбината коллективо хIаналехьа кхоачашъяьй битуми кьахьат арахецара пхе шера план. Ер шу чакхдалалехьа изанах лоархIачул совгIа арахецаргьа 7 эзар тонн битуми кьахьат. Дукха хIоча па гIиллаш кхоачашъяьй из етта кирпишк арахецара пхе шера задани а. Кердача пятилетка чотах арахеча лерхIа кирпишк 10 миллион совгIа я. Иштта толамаш доахача комбината цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латта Колобов Иван Матвеевичa Бельенко Владимира керте латтача пхьоалагIчен цехий коллективаш. Конторе эттара дикагIа къахьегама толамаш даьхад Куркин Владимира Касьянов Сергейн керте латтача цхьоалагIчен шоллагIчен цехий технологаша.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

* * *

Пхе шера план ханал дукха хьалха кхоачашъяра, КПСС XXIV съезда къахьегама совгIат кийчдара къаьстта дика къахьег ухх шера Грозненски производственно-технически контора коллективо. Мехкдаьтта сийрда продукци арахецарех, продукцена реализаци ярех нийс бетта план 22-ча сентябре кхоачашъяьй контора мехкдаьттахоша. Планах лаьрхIачул совгIа ара а хийца реализаци ергья эзараш тоннаш мехкадаьтта сийрдача продукцена. Конторе эттара дикагIа къахьегама толамаш даьхад Куркин Владимира Касьянов Сергейн керте латтача цхьоалагIчен шоллагIчен цехий технологаша.

А. ШЕВЦОВ,

Грозненски производственно-технически контора плановии отдела начальник.

* * *

Наха чIоагIа хоаттам да «Терек» яхача мебельно-хьун хIамаш еча фирме арахеца шифонерашa, шкафаш, букьбетта гIандаш. Продукци дукхагIа хилийтара къовсам лоаттабеча фирма цехашта юкъе хьалха латт Чуйко Николай Ивановича кулгалдеча цхьоалагIча мебельни цеха коллектива. 20-ча сентябре дена октябра беттa чотах мебель арахецаш я из. Планал совгIа цо арахецаргьа 70 эзар сом мах бола мебель. Иштта дика къахьег Кадиев Адам керте латтача цеха коллективо а. Нийс бетта ялаш ханал дийь да хьалха кхоачашъяьй цо.

В. ЛЕОНГАРТ,

тха штатa йоаца корр.

БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Хьалоаккха мехкдаьтта советаккхара чIагIерта къовсам а лоаттабеш, сихагIеи кIоаргагIеи бурув тохаре хьинар кхо ди деш къахьег Старогрозненски кIоарга бурувдеттача контора коллективо. Цунга хьежжа дика да оаха къахьегама толамаш. Бурув тохара сентябрь бетта нийс 21-ча дийнахь тIехкхоачаш а еш. план совгIа теха бурув 69 метр а.

Хаиаре къахьег контора бурувлеттан мастер, коммунист Ноков Василий Иванович керте латтача бригада. Хьана до бурув нийсача № 006 йолча скважина дезар бурув 4300 метр я. Ухх беттан эшах теха деза хиная бурув 560 метр долча 21 сентябре кхачалехьа техар кху а дикагIа. Скважина техаш йола бурув 2865 метр кIоаргденнад.

Бурув тохара сухал лаккхъяра, электроэнерги, бурув тохара дола еташ кхоарах сентябрь бетта 21 дийнахь пачхахьалхенна кхоадь аьча 21 эзар сом за. Бригаде белгалъяьнна дика къахьеташ я сменни мастераш Керков Мяхана. Чевычалов Юрий, Зелинский Петр керте латта сменаш. ХIара сменаш нормаш 115—120 процент кхоачашъя цар.

А. ТИЩЕНКО,

тха штатa воаца корр.

РЕСПУБЛИКА ПРОМЫШЛЕННОСТА КОТАЛО

Нохч - ГIалгIайчен промышленноста болхлоша, вай мехкарча берригача къахьегамхоша санна, КПСС XXIV-ча съезда сийлена накъабахара шерра социалистически яхье а йоаржаяь, ханал хьалха, 25-ча сентябре, кхоачашъяьй продукцена реализаци ярех керттера изделеш арахецарех нийс бетта план.

ЦхьоалагIча октябрга кхачалехьа планал совгIа Даьхена лург да дукха мехкдаьтта, мехкдаьттан химеи продукташ, тайп-тайпара машинаш, оборудовани, прибораш, халкъа эшаш дола товараш, кхачан продукташ.

Республика промышленноста болхлоша производственни мощностех бизза пайда а эцаш, производствои къахьегамa вIаштIехьбаккхар тоадар бахьан еннаш арахеца продукци 7 процент дукхагIа хиннай ухх шера нийс бетта соахк цу юкъа хиннача. Ерригa хIама ца аьнна арахеца продукци дукхагIа хиннай къахьегама овсарле лакхъяра чотах.

Социалистически яхье хьалха латт «Октябрьнефть», «Сунжанефть» мехкдаьтта промыслови управленей коллективаш. «Октябрьнефть» НПУ мехкдаьттахоша 21 ди ханал хьалха кхоачашдир мехкдаьтта лаккхара нийс бетта план, кIаьта «Сунжанефть» НПУ коллективо ханал 10 ди хьалха кхоачашдир нийс бетта задани.

Дика ханал хьалха кхоачашъяьй нийс бетта план Грозненски химически комбината, В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхлолхача завода, А. Шерипова цIерагIча нефтемаслозавода, производственно-товарни контора, автогенно-карбидни завода, Гудермесски медицински инструменташ арахецача завода, Грозненски «Грознефтегаз» управлене, «Грозэнерго» энергетически управлене, № 1 йолча гIишлошъеча материалий комбината, Каргалински чхьагIар доаккхача завода, № 4 йолча маьхк еча завода, Малгобекски Гудермесски горпищекомбинатий, Шелковской райпищекомбината, Грозненски мехлесхоза, Назрановски лесхоза, кхыча предприятей коллективаша.

Цхьайолча предприятей коллективаша рапорташ тел пхе шера план ханал хьалха кхоачашъярах а.

Экономически стимулированиега чIоагIдарах, къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхарах, рационализаторски изобретательски болх тоабарах, керттерча производствена фондех бизза пайда ийбарах ухх шера хьалхарча нийс бетта къахьегама овсарле 7 процент лакхъеннай соахк цу юкъа хиннача.

Республика промышленни предприятей болхлоша, социалисташа дерригa шоай низаш оарцагIъяьха производствана эффективность лакхъяра, пхе шера план ханал хьалха кхоачаш а еш, КПСС XXIV-ча съезда сийлена накъабахара.

ПАРТИЙНИ ПРОПАГАНДА—

КПСС Нохч-ГІалгІай обкома секретара Х. Х. Бокова доклад

Хьалхагі тха газета тІа хоам бел махкиллара, 25 сентябре хилар республика пропагандистий хьалхара съезд. Лоацца кхайкхьаьл а дал, съезд хьайийллар КПСС обкома хьалхарча секретара С. С. Апряткина. Нохч-ГІалгІай АССР пропагандистий хьалхарча съездига КПСС обкома луча моарпала текст бюро пІерагІа ІойнІшар КПСС обкома шолагІча секретара Р. В. Вахаева «КПСС хургІолча XXIV-ча съездаца дувзаденна партийни пропаганда декхарех» йола доклад йир КПСС обкома секретара Хь. Хь. Бокова. Лохеьба кепатеха я доклада лоацца изложени.

Новкъостий! Марксизма-ленинизма пропаганда, коммунисташ идейно чІоагІбар, къахьегамхошта политически кхетам балар масса за а хиннад КПСС балха боккха лоархІам бола декхар, — аьлар Хь. Хь. Бокова. Марксизма-ленинизма идеешца советски наьха, коммунистий — керда дуне хьинаре а кхетампа а кхоллараш цхьа моахал хьалкхедаь ІоІнаяц вай парти.

Вай парте кІезига хІама даьдац марксизма-ленинизма Сийлахь - боккха хьелам толамца хІара коммунисто, хІара советски саго Іомабара мел эшар хІара. КПСС XXIII-ча съездо къаьстта доккха новкъостал дир дуккхача наха юкъе беш бола идейно-политически болх лакхбара, къахьегамхой творчески хьинар дегІадоаладара.

Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша, белгалдоаккх докладчика, шерра йоархьайл пятилетка ханал хьалха кхоачашъяра. КПСС XXIV-ча съезда ИаБоалгІаре наькъабахара тІехьара социалистически ахь. Цар дикка толамаш даьхах вай орден лелаеча республика экономика лакхъеча.

Пятилетка шерашка промышленни производства бахьан 63 процент, промышленносте къахьегама оасарле 32 процент лакхъеннай. Докахий техникаш дахад мехкдаьтттахоша. Пятилетка шерашка мехкдаьтта доаккхилта поазза лакхденнад. 1966 шера вайнига даькххалар 9 миллион тонн мехкдаьтта, хІаьта 1970 шера доаккхаргда 20 миллион тонн. Мехкдаьтта чаккхдоаккхилта унна пятилетке 34 процент лакхденнад.

Пятилетка шерашка ноатта дикка лакхденнад электроэнерги, машинаш металлах хІамаш хьаелга, ейгачен кхачаш промышленности продукции арадоалага. Цхьадола, хІамаш кхергІдаьннад республика юста боахом дегІабоалабеча я. ДуккагІа дахь, кхад ялат, дулх, шура, кхыйола хьайбай продуктташ. Пятилетка шерашка дикка дуккагІа хьалдаьа нах лубаха шІенош кульгурно бытовой гІирлош. Тахан вай республикагІа экономикен культурен лакхъяра мел эшар да.

КПСС XXIV-ча съезда кийчо еча хана республика коммунисташ беррагача къахьегамхоша парте XXIII-ча съезда решенеш кхоачашъяра итогаш ю. Вай керттера декхар да дуккхача наькъа творчески хьинар пятилетка толамца кхоачашъярие, 1971 шера планаш а социалистически декхараш а кхоачаш... йолларан тІадерзадар.

Нохч-ГІалгІайчен пропагандистий Хьалхара съезд гулъяьй республика партийни организацеша коммунистий, комсомольций, активистий марксистско-ленински образование хьакъехьа бахьа балха цхьайола итогаш яра.

Вай республика партийни организацеша боккха болх баьб коммунисташтен парте боахача нахан политически кхетам луш, — йоах докладчика. Цар хьалхе лелайир парте беррига идеологически балха ларй и «Марксизма-ленинизма идеий пропаганда» яхача КПСС XXIII-ча съезда указанешца. Из бахьан доладе дикка лакхделар коммунисташ теоретически кийчбелга, республике бахача берригача наьа кхетам лулга. Геттара боккха лоархІам болаш хилар цу гІулакха парте XXIII-ча съезда решенеш, КПСС ЦК Пленумий, социамаш, Тезисаш, КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева Октябра 50 шу дизарахи В. И. Ленин вал 100 шу дарахи яь докладаш, коммунистически болхлойи парте дунен халкъашта юкъерча Совещание материалаши документаш. Парте цу документашна дикка хьалийлар вай пропаганда теоретически ларда.

Марксистско-ленински теоре пропаганда хьинаре яра гІо дир коммунисташа парте боаша активисташи теоретически образовательнии тайп-тайпара кийчбенна хилара лоархІам а беш. КПСС Центральни Комитето оттаьча политически дешара система.

Керттерча дакъе из лаьрхІа я. **пхьа - дале:** — революционни теоре керттера доакъош — марксистско-ленински философи, политически экономи, Іилма коммунизм кІоаргга Іомаяра, КПСС истори дика Іомалара. **шолагІ-дале:** — партийни политика массе а оагІоракъа уйла еш кхетаяра. **кхоалагІ - дале:** из кхоачашъеча юкъе кхетампа а хьинаре в лакхъа лапара. Вайна гучадаьлла махкиллара, керда система толамагІ хилар — из марксизма-ленинизма теори партийни дешара юххьанцарча, юкъерча, лакхерча звенош хаддаьа, дерттІа, хьалха Іомадаьр тІехьа тІаноагІачунна дувзаш Іомадаьла из Іаламаш хилар.

Хьалха хинначул керда система принципиальне эргаш хилар да ноатта марксистско-ленински теори Іомадара дикагІа йола, эргахьакха тоаь методологи йолаш из хилар я. Занятеш яа кружковой метода метта коммунистийн парте боацарийн дешара прогрессивнегІа йола форма — партийни образование школа йилай.

Цу тайпара, республике хьаьдаьд беррига коммунистий, къахьегамхой идейни боарам лакхбара, цар хаддалза, кІоаргга, массе оагІоракъа марксистско-ленински теори Іоадара вон хьалаш.

Партийни дешара керда системе йоласпача хана дека юххьанцара школа чІаккхьаьккха политически дешар Іомадир 15 эзар гаргга волча саго. Юкъерча звене дешна багІа нах шоазза ахазаел дуккагІа а хилар, хІанз 14 эзар саг а ва, 22 эзар совгІа волча саго семинарашка, партийни активе школашка, марксизма-ленинизма сайрийнарча университетен цун филиалашкен знанеш мІйр.

БІарча хьайІпача марксистско-ленински образование керда системе юкъейоалаяра итогаш укх тайпара я: 1965—1966 дешара шера юххьанцарча звене дешаш 18 эзар саг, юкъерча — 4,5 эзар, лакхерча — 18 эзар хиннача дІадахача дешара шера юххьанцарча звене— 5,5 эзар, юкъерча — 13 эзар гаргга, лакхерча 22 эзар совгІа саг вар. Укх дешара шера юххьанцарча звене дешаш 5,5 эзар совгІа саг хургва, юкъерча — 13 эзар гаргга, лакхерча — 28 эзар совгІа.

Партийни дешара шерда системе юкъейоалаяра керттера результат я коммунисташа марксистско-ленински теори, мировоззренчески проблемаш вахарча, коммунизм хьалъяра практикаца айхха йувзам болаш Іомадеш хилар.

Кадраш кийча чІоагІъяра, пропагандистий хаждара а Іомабара а, школашкен семинарашкен чуа занятий идейно-теоретически боарам лакхбара партийни организацеша ен йола терко а хьалехар а дикка лакхденнад. Партийни организацеш гІа-гІа дуккагІа боалле, е хьинай марксистско-ленински дешарах пайда эшара, эффективность, занятеш творчески характер йолаш хилийтара, дешабагІарай идейни чешами принципиальности хилийтара, буржуазии идеологеца машар хургбоацаш, общественни вахара явленей классовой позицеш тІара мах бе ховргдолаш уж хилийтара.

Укх шерашка вай республике, йоах докладчика, лоархІаме тІа бахкхаб марксизм-ленинизм Іомадара керттера метод — коммунистийн парте боацарийн политически самообразовани дІахо а дегІайоалаеш. ХІанз вай бІубенна вал йий я самообразование метод — К. Маркса, Ф. Энгельса, В. И. Ленина произведенеш, партийни документаш, кхьаоля литература дешабагІарашта шоаш Іомалара бола республика къахьегамхой политически дешара система ерригача звенош керттера метод а дикка дІаэттай.

Политически дешара формаш методаши чулоацам дикагІа болаш эргахьа тоаенна хилийтара партийни организацеша тІагІертта беча балха результаташ эгара дикагІа гучаяьлар В. И. Ленин ваь 100 шу дизара кийчлучен дездечен хана.

ДІадахача шера къаьстта белгалдаьлар коммунисташа, комсомольцаша, парте боацача наха ленински идейна тІехьале Іомаяра, уж теоретически кийчбалара безам лакхбалар. Ленински теоретически тІехьале Іомайнр партийни дешара система ерригача формашка, дешабагІарай юкъарча образовани политически кийчбаларен лоархІам а беш.

КПСС Грозненски горкоме болх беш хилар марксизма-ленинизма сайрийнара университети Гудермесерен Грозненски химически комбинатерен цун филиалаш. Эзар совгІа саг вар цар чу дешаш. Итт районе болх беш хилар партийно-боахама актива школаш. Цар чу дешаш хилар 650 саг.

Партийне комитеташ пропагандисташа керттера теркам тІабахийтар школашкен семинарашкен дешабагІарашка ленински теоретически тІехьале революционни теорен, парте политиказ актуальни проблемаш кІоаргагІа Іомайтара, дІадахачун а хІанз долчуэ а, вай общество дегІаахара перспективай, коммунизм хьалъяра вай хапарча проблемай ленински позицеш тІара царга мах бийтара практически новкъостал дара.

Из де лерхІаш дуккхача пропагандистаща шерра юкъейоалайир дешабагІарашта хьехара дикагІйола методаш — практически занятеш, групповойи индивидуальни консультацеш, В. И. Ленина произведенеех еш йола собеседованеш, дешабагІараша политически книжка шоаш Іомадергдолаш цар навыкаш тІагІертта хьахилийтар, дуккхача наха юкъе беча балха методаш Іомайир дешаш бараштa. Юххьанцарчен юкъертен звеношка политически дешара анализ яр тешаме хьахьекхар теоретически знанеш кІоаргьялар бахьан долаш школашкен семинарашкен дуккагІболча дешабагІарий духовни хьаштташ лакхдалар, шоай къахьегама общественни лоархІам, коллектива политически вахаре хьинар цар кхетадеш хилар.

Къаьстта теркам тІабахийтар партийни образование лакхерча звене ленински теоретически тІехьале Іомаяра. Дикка дуккагІа хиннай теоретически семинараш. 1967—1968 дешара шера республике яр ленински балхаш Іомаяу 234 теоретически семинар. Цар чу дешаш гар 4,5 эзар саг. ХІаьта 1969—1970 дешара шера 438 хилар уж, 11 эзар саг дешаш а волаш.

ДІадахача дешара шера белгала башхало я, аьлар докладчика, дин - ханнахьа - теоретически Іилма - практически конференцеш еш хилар. Цига йийшар марксистско-ленински теоре эгара актуальни темаш. Конференцеш занятий, хІаьта нитта дешара шу чакхдаа а геттара дика эффективни формаш а хилла дІаэттай.

ДІадахача шера парте обкомо «Ленински теорий пролетарски интернационализма практикашен» яха шин дийнахьара Іилма-практически конференци йир. Цунна юкъе дакъа лоацаш хилар 500 партийни, советски, комсомольски болхло, пропагандист, преподаватель, Іилма-тохкамен дешарен институтий Іилмахо, «Пролетарски интернационализмах бола марксистско-ленински хьехами вай замен» яхача темана хетаь яр районий теоретически конференцеш. Уж хилар юххьанцарча партийни организацешка а. Укхаза дуккха болча коммунисташа докладаш йир, кІоаргга знанеш а йолаш.

ДІадахача дешара шера дикка дуккагІа теркам тІабахийтар хьалхе лелаеча кадрай марксистско-ленински образовани лакхъяра. Марксизма-ленинизма факультеташка дешаш хилар масеки бІе хьалхе лелаш болхлой. Грозненски, Шалински, Наурски, МалгІабика, Ведано, Ачхой-Мартана, кхыйолча районашка дІахо болх беш я партийни актива школаш.

Парте обкомо хьайийллай республикански дахлле лелаеча кадраша В. И. Ленина произведенеш Іомаеш йола шин шерара теоретически семинар. Цу семинаро укх шера а болх берба. Цу занятешка Іомаргья дІаэзарча хьалашкарча КПСС экономически политика актуальни проблемаш.

Цхьадола толамаш даьхад вай интеллигенте марксистско-ленински образование а. Масала, республике хьалий 680 теоретически семинар. Іилмии творчески интеллигенци идейно-теоретически кийчъяра дика опыт Іоаьй. Масала, культура, литература, искусства болхлой дешаш бе массале а болх беш йолча семинара. Укх шера вар Іомергья «Культури революцех бола Ленина хьехами вай замен» яха проблемаш.

Йоккха терко ю республике педагогически кадрай теоретическа дешара. Семинарсен группашца цар Іомайир коммунистически кхетам балара, Іилма коммунизма проблемаш, В. И. Ленина произведенеш.

Дикка дикагІа хиннай Нохч-ГІалгІайчен комсомольцашта кагирхоштен юкъе еш йола марксизма - ленинизма пропаганда. ДІадахача дешара шера комсомольски дешара системе дешаш хилар 30 эзар зІамига саги доІи. Партийни организацеша дуккагІа ду методически новкъостал комсомольски пропагандисташта. Кагирхоша беча балха тІехь цар хаддаьза хьалхе лелаю «ВЛКСМ 50 шу дизаради кагирхошта коммунистически кхетам балара декхарехи» болча, «Комсомолаш хьалхе лелаеш Красноярски краевой партийни организацеша беча балхах» болча КПСС ЦК сопамашца.

ДуккагІа хиннаб В. И. Ленина биографи Іомаеш бола комсомольцаш. ленински произведенеш Іомаяча теоретически семинарашта юкъе дакъа лоацараш, шозза дуккагІа хиннаб «Партех йола беседаш» яхача кружокашка дешабагІараш. Комсомольцаши кагирхойи ленинизм Іомаяргa боалара, цар къахьегамен общественно-политически хьинар лакхдаьра эффективни форма а хилла дІаэттай ленински зачет. Юбилейни зачета итогаш яр общественно-политически аттестаци а хиина дІаэттар. Из чакхъяьккхар вай республика 98 эзар болча кагийча нахех мехкарашех.

Докладчиво белгалдоаккх марксизма-ленинизма пропаганда дуккхьала комсомольски политически дешара система раккашка сеца ца хилар. Республике массанахьа а еш хилар ленински чтенеш, «Ленински пІаьраскаш», В. И. Ленина вахарах ло бахьа балхан хетаь болхлойи колхозхойи собранеш, Ленински моттигашка гІолла экскурсеш йир.

Шерра яьржар республике ленински халкъа школаш. 1200 яр уж. Цар чу дешаш 25 эзар саг вар. Цо тешал ду республика къахьегамхой Ленина йоазош, цун вахара революционни болхи кІоаргга бовзара бола безам лакхбалара. Шерра дІаяьржа хилар коммунистически къахьегама школаш, халкъа университеташ. 49 халкъа университете дешаш пхи эзар гаргга саг хилар.

Шоана гуш махкиллара, йоах докладчико, партийни пропаганда дакъе укх тІеххьарча шерашка кІезига хІама даьдац. ХІаьта а из дерригa КПСС XXIV съезда кийчо еш хиларца бувзабенна бе бечача боккхача балха юхьиг мара яц. Цул совгІа, республика коммунистийн парте боацача активистий марксистско-ленински образование хІанз а кхоачамбоацараш кхоастадалаш дола декхаш да.

Анализо хьахьекх политически занятей дика дола дакъа шей Іилман чулоацамга дилача лохача боарамее хилар. ХІанз а дуккхаеша ледара йовз революционни теоре пропаганда формаш. Каст-каста нийслуш да занятешка боккха лоархІам бола теоретически положенеш практикех, коммунизм хьалъяра керттерча декхарех къаьстта юкъаш.

Марксизма - ленинизма теоре тІаргІоалара, ледара хьехаш, делаьараиность йолаш, общественни вахара явленеех процессех къаьстта хьехаш моттигаш. Из тІаргІоалла хьехар дукІагІча хина буржуазни реформистски концепцеш критика ярча хулаш а да. Цхьайолча школашкен семинарашкен мах бац дешабагІараша шоаш дешара. ХІанз а кІезига бац занятешка кийчбалар учебник дешарца кхоачамбаь дута коммуниста.

ГІалатах да хьалхе лелаеча кадрай марксистско-ленински образование а. Цхьайола болхлой наггахьа мара хьажац марксизма-ленинизма класеикий йоазошка, кІоаргга Іомаргьертац вай заман лоархІам бола проблемаш. Цхьайолча партийни организацеша хІанз а дІадаьхадац организационни характер йола кхоачамбоацараш. Пропагандисташка бац бола болх ахъаза кхоачамехилал квалификаци йолаш бац. Устава декхараш кхоачашдар — тІагІертта марксизм-ленинизм Іомаяр коммунисташкара кІезига хьадех.

Пропагандистски балха тІехь ленинизма пропаганде дика мел дар, йоах докладчика, лоаттадеш чІоагІдов меттел дебаде а деза вай кадраша, беррига коммунистешта, парте боацараша ленинизм кІоаргга Іомаргйолаш, цун идеешех выводашеш практически балха тІехь хьалхе лелургйолаш. В. И. Ленина коммунисташта хьийхад хаддаза вай знанеш шерра яха яхаш, вайний знаний еррига сумма «хьамарадара», коммунизм цхьа дагахьа Іомавь хІама а йоацаш, кІоаргга уйла ю, хІаннарча образованега диллача хаддалза ерг йоаш выводаш хургйолаш хьашара тІаьхехаш хиннаб.

Идейно-кхетам балара балха лоархІамерча проблемашта юкъе хьалхарча моттиге отт экономически политика, Іилма-технически прогресса, обществени производства проблемаш Іомаеьта.

Цул кІезигагІа лоархІам болаш дац дитта коммунизм хьалъяча хана хьинаре а кхетам бола а личность хьахкхар, мелкобуржуази уйлаши гІулакхаши дІадаккхар, буржуазни идеология лоаттабеш бола къовсам. Уж деррига дешаш къоастале йиш яц идейно-кхетама болх вІаштІехьбаккхар, формаш, методаш эргахьа тоаеш а, дика. Парте хьех, йоах докладчика, вай хано дІадехаший боараме деттара массиза а хира гІа боахам, практически болх марксизма - ленинизма доаргІовани лирца сийрдабовахаш, хаддалза советски наьха кийчбан цу коммунистически идейность, класеави лостам, буржуазни идеологеца чІоагІа къовсам бовлабеш хила вай коммунизм хьаъяра гІулакх деш къахьегаче а общественни вахаре а дуккагІа хІама карагІдалара наьха дог уроттадеш хила веза, яхаш.

Пропаганда ерригача средствашца дІахьувкха беза таханарча гІуллакхашкара ленински теоретически идейни тІехьален хаддаш боапа бувам, практике ленинизм кийса юкъедоаладара Іомабе беза коммунисташ, беррига къахьегамхой, вай кадраша хьалхе лелаяра ленински принципаш творчески хьэрзаергІолаш хІама де деза.

Лениниамо майххара вахаргно лаш Іомаваддар — из да цун идеяш тІа-тІа кІоаргагІа Іомаяр, вахара, къовсама, хІама кхоллаш болча къахьегама керттера принципаш хилараx тарра цун принципаш хьатІаехар. Ленинизмо советски вахара Іомаваддар — из да ленински васкеташта шех тешаме хилар, коммунистически тешам, советски патриотизми интернационализми кхы а чІоагІъяр.

Коммунистически партена яьхад В. И. Ленина, «дуккхача нахаш еш йола вай влияни хаддаьза дувцалга йолаш кІоаргьяралга шеръярали, шеръярали кІоаргьярали, вай пІенхаштІарча марксистски пропаганда агитацеи тІех законагІа а долаш кхьашкха хІама а дац».

Докладчика дика доашхаш дувц хІанзарча дешара шера пропагандистий долча декхарех. Дувцар из, белгалдоаккх цо, Іомаьа опытах эффективно пайда ээарак, марксистско-ленински образование чулоацам кІоаргбарах, идейно чІоагІбелга хІахо а эргадаьккха тоадара дола керда декхараш кхоачашдара политдешара система кхы а маькарагІен эффективнегІен тІаерзаярах.

Партийни дешара система дІахо а эргаяьккха тоеяра керттерча лостамах вай ба советски наьха экономически образованена дуккагІа теркам тІабахийтар. Из декхар хьадоагІа вай общество дегІаахара объективни эшараш тІара. ХІара коммуниста, болхлочоа, колхозхочоа хьалкхашка латт боахама доал дара социалистически методашца общественни производства эффективность лакхъяра, Іилма-технически прогресс сихьяра наькъаши карадерзадара декхар. Иштта хьалашка, ше къахьегамхошта чаейни кхетам балара школа йоллашехь, парте экономически политика школа я хиле дІаотт партийни образование системз:

Экономически знанеш пропаганда чулоацама керттерадар — из парте боахама политика — общество дегІаахара хьалхашца айтта экономически хьашташ Іилма позицеш тІара реально хьалъкхаш йола политика къаьтта, кІоарга гучаяккхар да. ЛоархІаме да, белгалдоаккх докладчико, теоретически знанеш практикаца хьалда долча экономически декхарашца дувзар, хІаьта производства экономика хьалда дола дешаш шерра теоретически вІашагІтоар.

Докладчико дика доашхаш дувц политически дешара система ерригача звеношка дешабагІарий экономически образовани лакхъяра эргІоалаш хиларах. Юххьанцарча политшколе дешабагІараша Іомаергья «Экономически знанеш лардаш» яха курс. Марксизма-ленинизма лардий школашка политэкономии Іилма коммунизми Іомаеш кІоаргагІа дашха деза общественни производства эффективноста дешаш. 1971 шера март бетта деза берригача дешабагІарашта ергья «Вай хапара Іилма-технически революцеи парте политикей» яхача темах йола занятеш.

Марксизма-ленинизма сайрийнарча университете, партийне-боахама актива школашка кхы тІа Іомаергья «Вай хапарча этапера КПСС экономически политика» яха курс. Экономически семинарий сеть шеръеннай. Цар чу Іомаергья халкъа боахам дегІаахара актуальни проблемаш.

Республика къахьегамхошта экономически знанеш ялара, йоах докладчика, шерра пайда эца беза дуккхача наха йолча пропаганда формех а — халкъа университетех, боахама социалистически доал дара ленински школех, коммунистически къахьегама, дикагІча опыта школех, теоретически семинарех конференцех. Республика къахьегамхой экономически дешара кхы а дуккагІа юкъеоазара уж формаш дегІайоаланза ергаш.

Укх дешара шера политически дешара системе 42 эзар совгІа волча саго экономически теоре дешаш Іомадергда. Уж хул совгІа хинначул 30 эзар дуккагІа.

КПСС ЦК декабрьски (1969 ш.) Пленума решенеша майххара, республика партийни организацеша керттерча даькъе къоастадир экономически пропаганда чулоацам формаши дІахо а тоаяра гІулакхаш. Из болх бир массанахьа а ленински юбилейна кийчо еча денношка.

Къахьегамхошта экономически образовани ялара вай шерагІа юкъеоза беза, йоах докладчика, Іилмахой, экономисташ, халкъе боахама специалисташ, вузий преподавателаш, Іилма сотрудникаш бсахамий кулгалхой.

КПСС обкома политически просвещене ЦІа, парте райкомий горкомий политически дешара кабинеташ боахамен профсоюзни организацеша, «Знание» яхача общества организацешца цхьана экономически дешай хьакъехьа пропагандисташта квалифицировании новкъостал де декхарийла я. ХІанз вай цІанкха а ца хиннача тайпара, республика партийни, профсоюзи, комсомольски организацей, «Знание» яхача общества, министерствай, ведомствай, предприятей кулгалхой ниа тІабахийта беза къахьегамхошта йола экономически образовани шерагІа йоаржаяра.

Доклада тІа йоккха моттиг дІалаьцар хьалхе лелаю кадраш политически чІоагІъяро. «Коммунистически экономика хьача фронташка котьувлара Іилма боккъалдар ьыча — из доал дара Іилма да!» — яхад хоржамашта хьалхарча собране КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева. Цудухьа доал дара Іилма Іомадар, нагахьа санна эшаргхуле юха а Іомадар вай кадрай эгара хьалхара декхар а хьо дІаотташ дар.

ХІанз республика партийни образование хьалда гуш а хьалхе лелаеча кадраштa дешар хьехара уйла а яь оттаьь система; из индивидуальни планех йола политически самообразовани, теоретически семинарашкара, партийно-боахама актива школашкара, марксизма-ленинизма сайрийнарча университетера, цун филиалашкара, хІаьта нитта тайп-тайпарча курсашкара занятеш я.

ХІанзарча дешара шера керттера декхар ерригa кадраш теоретически кийчъяр да. Дувцилга йоацаш цуниа новкъостал дергда вай парте юбилейни документаш тІех коммунистически болхлойи партей дунен халкъашта юкъерча Совещание материалаш тІен оттадаьна Іилма коммунизма дешаша.

Укхаза вай бе беза боккха болх. Знанеш лакхъялара лостам вІаштІехьбаккха а методически хилийта а беза, хІара звенера дешар мадоагІара чакхдаккха, партийни дешар хьалха Іомадаьр тІехьагІа Іомадечунца дувзаш хилийта деза. Іомадаьр каст-каста юха шаьрдеш хилар, кердадар юкъе доалаш хилар, теоретически проблемаш Іомаелга хІара дени йолча практикаца, республика къахьегамхошта хьалдашка латтача хьалдача декхарашца во бувзам болаш хилар санна дола кхоачамбоацараш дІадаха деза.

КПСС XXIV съездо вахаре оттадеча кердача декхарин боарам хургдолаш лакхде деза интеллигенте теоретически дешар. Семинарашка дешаш бараша революционни теорен коммунизм хьалъяра практикаи эгара чоалханерча актуальни проблемашта марксистско-ленински теоре знанеш кІоаргга кхетаяра позицеш тІа аьллл ергІолаш хІама де деза вай.

ХІанзарча даьлашка къахьегамхошта кхетам балара, боккха лоархІам бола политически болхамен декхараш кхоачашдара уж оарцагІбахара боккха лоархІам болаш я партийни пропаганда. Цудухьа тахан хьалхашка отт пропаганда концентрированни экономии яра даьсечa дешашца къовсам лоаттабара проблема, политически болх оперативно а цхьа хІаманга тІаберзабаь а бара декхар, шерра йола информаци, политически уйлаш общественни практикани керда карагІдаьннараш, опыт, выводаш дІаьхдаь на дувзаш дІапоалийта хар. Цу хьакъехьа дика пайдане хІама да Гудермески локомотивни депо партийни организацие йолча марксизма-ленинизма школа пропагандиста нов. Калзаратова балха тІа. Цун опытах дийнар докладчика съезда юкъе дакъа лоацараштa, къахьегамхошта идейни кхетам балара формаши методаши эргахьа тоара пропагандисташ тІахьйхар.

Парте Центральни Комитето белгалдоаккх укх гаргарча шерашка вай мехка партийни дешара хІанзарча системагара деррига, халкъа политически образованe системагa довла дезаш хилар. Из декхар кхоачашдар марксистско-ленински образованека партийни комитеташта квалифицированно хьалхле лелие харах тІайша да.

ДІадахача дешара шера парте дуккхача райкомаша дикка лакхдир политически дешара хьалхе лелае хар, яхаш белгалдоаккх докладчика.

ТІа-тІа дуккагІа лаьдагІ парте обкома, горкомий, райкомий бюроша занятей идейно-теоретически чулоацама дешашка. КПСС обкома XI-ча пленуме, районий партийни актива пленумашка собранешкен шерра дийцар кадрай марксистско-ленински дешар. Дуккхача партийни организацеша партийни собранешка ладийтІар партийни дешарах йолча коммунистий отчеташка. Шоеш дика хилар хьахьекхар партийни дешара системе еча отчеташ. Цхьан шера яь Іийнаиц уж вай республике. Индивидуальни планех коммунисташа Іомадеча дешара тІахьожам лоаттабеча парте райкомаша дер нийса гІулакх да. Масала, КПСС города Грозна райкомаша зачетни книжкаш юкъедоваладир, из дика а хилар.

Дикка пайдане хІама да Грозненски локомотивни депо партийни организаце коммунисташен парте боацарашен Іомадеча политически дешара тІахьожам лоаттабеча а. Парткоме хьаьй методически совет. Совета членаша пропагандисташта новкъостал ду. ХІаьта парткома членаш хаддаза хьож занятеш мишта дул. Укхаза партийни бюро заседанешкен партийни собранешкен хьинахь хьож политически дешар мишта дел.

Политически дешара хьалда а цхьа лостам болаш а хьалха, яхаш Грозненски района 1-ча Мая цІерагІча колхоза партийни организацие а. Укхаза къаьстта теркам тІабоаийт колхоза хьалхле лелерийн активан политически дешара. ДІадахача дешара шера укхаза дика болх бир марксизма-ленинизма лардий шин школа, Іилма коммунизм Іомаеча теоретически семинара, «Партех йола беседаш» яхача комсомольски шин кружок.

Доклада тІа къаьстта белгалдаьккхар партийни пропаганда общественни Іилмай преподавателашен Іилмахошен доккха новкъостал деш хилар. Цар рагІа болаш дакъа лоац лекцеш еша, теоретически проблемаш шоай Іомаеча лекторешка. Дуккхьал горе Грозне вар гІулакха 30 нитта йола лекторий я. Преподавателашен Іилмахошен новкъостал ду пропагандистий, лекторий, политинформаторий курсаш дІахьара, хьинаре болх бу семинарашкен методически советашкен.

Республика институтий партийни организацеш, общественни Іилмай кафедраш, берригача идеологически болхлошта хьалхашка латт боккхачa лоархІама декхар — политически дешар Іилма методаш хьайра юкъе шоапекара довгІа дакъа лацар.

Іилмен техникен дегІайоагІаш хилаpo, халкъа культура, общественни хьинар лакхлуш хилаpo дІадех пропагандистий хаддаза йоакхо яр, уж идейно-теоретически методически кийчбалар яргадаькхка тоаделга, кхетама балха Іилма методаш карарддела. Тахан пропагандистагара дІадех цун кІоаргга хьалда йолча экономика лардаш хилар, къахьегамхой практически гІулакхаши теоретически положенеш органически юваа ховш из хилар. ХІара пропагандист дагІоавтта а практически кхоачашьхе а декхарийла ва беррига пропаганда боахам хьалбара политически опыта тІа оттаь хила еш яхе ленински указанеш.

Вахара гаргагІа хилар, КПСС ЦК декабрьски (1969 ш.) июльски (1970 ш.) Пленумий воздействи еш мехка экономике хула процессаш кІоаргга йовзар, парте указанеш кхоачашъяра тІехьара къахьегамхой къовсам вІаштІехьбоалийтар хилар — ноатта да пропагандиста таханара декхараш.

Областной партийни организацеа кхетамца хьалхехьай пропагандистий дика отряд, йоах докладчика. ХІанз марксистско-ленински образовании болх беш 3830 пропагандист ва. Уж идеологически фронте хьалха латта къовсамхой ба. Дикка тоаенний цар состав. ХІанз республика пропагандистех 80 процент лакхера образовани йолаш ба. Дика шу хьалха 70 процент бар уж.

Пропагандисташта юкъе 307 партийни комсомольски болхло, 504 предприятей учрежденей кулгалхо, 1000 совгІа халкъа боахама специалист, 1000 совгІа хьехархо, вузий преподаватель, Іилма болхло ва.

Пропагандистех дуккагІбараш КПСС историе, политически экономе, философе специализаци йолаш ба, таханено дІадехарашо мехкхара партийни пропаганда а ю.

Могае эзаш я пропагандисташта поощрения яра моральни формех пайда эцача партийни комитетий практика. ТІехьа тІайоаллача хана а буклеташка, республикански газетий оагІонаш тІа, радио, телевидение юкъа еза дикагІболча пропагандистий вІашагІтеха опыт.

ДикагІболча пропагандистий опыт дІайовзийтар, дІайоаржаяр районии городской партийни организацей керттера теркам тІабоааш хила деза. Партийни дешар лакхдарен эффективностен декхар кхоачашдеча эгара керттера звено я из.

ХІара шера республика хІете па эшаш беррига пропагандисташа КПСС обкоме чакхйоах шоай говзал лакхъяра курсаш. Парте ерригача горкомашкен райкомашкен хиддаза болх беш я юххьанцарча политшколайи марксизма-ленинизма лардий школайи пропагандистий семинараш. Семинарий балха тІехь лоархІаме моттиг дІалоац пропагандисташта педагогикаи психологени лардаш Іомаяро, партийни пропаганда практике уж юкъейоаларо. Парте горкомийи райкомийи партийни дешара кабинеташ методически центраш а хиина дІаэттай. Об-

(Йистедоалар 3-ча оагІо тІа).

СУРТА ТІА: съезда заседаней зал. Б. Юшаева сур.

«СЕРДАЛО»
2-гІа оагІ., 29 сентябрь, 1970 шу.

РЕСПУБЛИКА ПРОПАГАНДИСТИЙ ЦХЬОАЛАГІА СЪЕЗД

КЕРДАЧА ДЕКХАРИЙ БОАРАМГА

шественик хьасабе цар чу болх беш а 400 сег юкъе вола 45 методически совет.

Докладчико дагадохийт «специализаци е, бицза болх дІабала, чІогІа хорабе беза» (В. И. Ленин, соч. бизбе туллам, т. 7, агІ. 18). бекъоша тешаме, принципиальни, болх булургбола пропагандисташ кийбе беза яха Ленина дІадийхар. Республика пропагандистски кадраш кийчъяра цар квалификаци лакхъяри боккхачу лоархІаме декхар да.

Докладчика дика ловшаш 1 октябре дІадолалун дола партийни образование система кердадешарх шу областной партийни организаце вахаре, коммунизм хьалъяра хІанзарчу декхарашка хьежжа коммунистийн активистийн марксистско-ленински дешара боарам лакхбара тІехь цо беча балха тІа лоархІаме этин я.

Доклад чакхйоалаш КПСС обкома секретара Хь. Хь. Боков вІалла шена яц аьлар парте шоле беша боккха тешам боа па бара. КПСС хургІолча XXIV-ча съездаца дувзаденна шоашта хьалхашка лаьтта доккхий декхараш сийлеца кхоачашдара республика пропагандисташа, идеологически болхлоша беррига низ тІабохийтаргхьарах.

Докладах йола пренеш

Пренешка мтара хьаха къамаьл дир **А. Н. Мухортовас** — КПСС Старопромысловски райкома секретара. Цо дийцар старопромысловцаша даьхача къахьегама толамех. Района мехкдаьттахоша мехкдаьтта дакхара план 27 августа кхоачашйир. Юбилейни шера бархІ бетта план тІеяхоашаьяь. Планал совгІа миллион тІех сомий мехьа продукция еннай.

Уж толамаш дахара юкъе пропагандистий дакъа а да, йоах оратора. Цар занятешка дукха теркам тІабахийтар дешабагІарий нравственни гІулакхаш, къахьегамия идейни стимулаш хьахийтара.

Пропагандист дукхача цаьха организатор хилар кхета а деш, КПСС райкомо къьастта йоккхо ю пропагандистски кадраш каржарах уж дІа юха нийсъяран. Укх шера партийни комсомольски дешара ерригача звеньешка болх беш хургва 200 пропагандист. Уж парте членаш ба, цар дика теоретически знанеш я, политически дешара методика дика кхетаю. Оаха хІара пропагандист парте райкома бюро чІоагІву.

Цо дика йовшхаш юва пропагандиста коммуниста В. П. Шевченко опыт. Из № 2 йолча цеха начальник ва. Итт шу да цо пропагандиста болх бу. Ше хьокхам тепларца цо дешабагІарий базам тІабахийтар марксизма-ленинизма классикий произведенеш Іомабра.

Тха районе дикагІа бола пропагандисташ лоархІаш тайп-тайпара хІамаш ду. 32 сар ба царех КПСС райкома Сийлен грамоташ енна, 14-на парте обкомен горкомен Сийлен грамоташ еннай, дуккхабараш Сийлен книжка тІеш сийлен Доска тІе баьхаб.

КПСС райкомо йоккха терко ю пропагандистий теоретически методически конференцеш, массаза болх беш йола семинараш, партийни боахамен кулгалхоша вІашагІкхетарах, кхыдараш ду.

ДІадахача дешара шера шиъ районни собрани, «В. И. Ленин Коммунистически парте хьальри цун кулгалхо ва, пролетарски революци баьчча ва» яха теоретически конференци, къахьегамхоша интернациональни кхетам белара хетаяь методически конференци йир. Марксистско-ленински теори актуальни проблемех, психологех партийни дешаре пайда эцарах пропагандисташта лекцеш йийцар.

Пропагандисташта йолча семинарашка собеседованеш ю, балко опыт вІашш йоахийт. Пропагандисташта беча балха тІехь лоархІаме моттиг лоац Советски паччахьалкхен чурчен арахьарчен политикех, района производственни коллективай вахарах дола дешаш устно дувцаре. Цо новкъостал ду партийни дешар тоадара.

ХІара квартале пропагандисташта хьалхошка къамаьлаш ду лектораша — международникаша, партийна советски гІулакхерча наха. Пропагандисташта йолча ерригача мероприятешка гойтара агитаце выставкаш ю, цига хьахьоккхаш хул лозунгаш, стендаш, плакаташ, бюллетенаш, альбомаш, диаграммаш, кхыдараш.

Доккха новкъостал ду пропагандисташта, парте райкомерча политически дешара кабинето библиотека. 15 шу да цу библиотека заведующи йолаш Т. С. Парфеньевас болх бу. Из йоккха культура йолеи ший декхар бехктокхам боазен сит я. Цо пропагандисташта уттаю предметно-тематически каталогаш, картотекаш, партийни комсомольски дешара йиаш долча литература спискаш, книжкий витринаш ю, партийни методика керда литература дІалохайт.

Политически дешара кабинета тІахьожам лоаттабу программни материал шоа хиннахьа Іомабра, занятеш дика яра. Цуа тІехьагІа итогаш юва парте райкома пропаганда агитацен отделе а бюро заседане. Партийни организаци ший собранешка, партбюро заседанешка хІанз дукхагІа хьож партийни дешара дешашка. Цо новкъостал дир занятеш дикагІа хилийтара.

Оратора белгалдоакха иштта толамаш цаьха хале а балха тІехь кхоачамбоацараш, халонаш хилар. Идейно-политически боарам лакхбанза баргбоацаш хилара уйла массе а пропагандиста кулга чакхдаьккхадаш оаха, яхаш белгалдоакхь во. Теоретически чІоаргаш политически ирен занятеш яц хІанз а массе пропагандисташа.

Теоретически семинарашта хьалхе лелаю тхаиццига опыт йолча пропагандистина. Бакхана иштта боля кулгалхой хилийтара методистиш тоьаш тхона.

КПСС горкоме а парте обкома политически дешара шагІа уж семинарашка кийчбича бакъахьа хургдар. Пропаганда керда яхкара технически средстваш тоьаш тхона.

Ведяна района Карл Маркса цІерагІча колхоза партийни организаце йолча юкхьинцарча школе пропагандист волаш **А. Умалатова** болх бу вйе шу да. ЧІоагта дукха эза сона сай общественни професси, йоах цо. Дика задийлар цунга съезда делегаташа. А. Умалатова хьалхе лелаеча юкхьалицарча школе дешаш 26 сег ва. Цу массане, арданахья болх бу колхозе-механизатораш болаш, кхашка болх беш, хьийбаш лелаеш ба уж. Царех дукхагІдараш коммунисташ ба. Занятеш ена цо ла цІа дика кийчайтад пропагандиста. Из кийчдир дешабагІараш шовш, колхоза кулгалхоша новкъостал а деш. Из чІоагІа лоархІаме да, йоах цо. Шийца дешабагІарех хІарана цІагІа чуваха хиннав из, цар дезал байзаб. Пропагандист хьож цар колхозе болх мишта бу.

Цо занятешка пайда эц кхы тІаяшача литературах а, къастта ноахчий поэтийн прозаикийн произведенеех. Цхьабарий йиаза юкъера образовани яц, дьадола дешаш кхетадац цар. Цудухьа ноахчий меттала а дувц Умалатова. Иштта бараште цо семинарски занятеех задане тел, дешара пособе тІара разделаш, газеташ тІарен журналаш тІарен статьяш магагІаш еша ела дІа а оалаш.

Цул тІехьагІа оратора дийцар дІадахача дешара шера шие дешабагІарешна цхьана В. И. Ленина биографи мишта Іомайир. Из Іомаеш цар дийшад Москве арадаьнна Ленинах дагадоагІараш, баьччах дола художественни литература, В. И. Ленина биографи, цох йола лоацца биографически очерк, «Грозненский рабочий» газета тІа Ильича портретах йола питрихаш яхача рубрикека кІел арольха статьяш.

Воккха доархІаш бора аз гойтара агитаци, йоах пропагандиста. Занятешка оаха пайда эцар картех, В. И. Ленинах, цун сортикех долча картинаш тІара даьхача суртех, документех, фотографех, йоах цо. ДешабагІараша къьастта езаелар оаха занятеш тІа пайда эцаш хинна В. И. Ленина къамаьлаш тІадола грампластинкаш. ХІара йоккха йоаца доклад а еш массеха семинарска занятеш йир оаха.

Укх шера со пайда эла хьожарган хьыхар двиича опытах, йоах цо. Цудухьа КПСС обкомо пропагандаи агитаци журнала тІа — «Агитатора блокнота тІа» дукхагІа араяха еза методически статьяш. Тхона балха тІа эш таблицаш, карташ, кхыйола гойтара пособеш, хІаьта лоам чу ухлача колхоза тхона хьадулург мичад уж. Дика хургдар пропаганда средстваш кхы тІа хьелъюзаре, йоах Умалатова.

Городы Грозне производственно-товарии контора парткома секретара **И. Г. Кацешмана** дика йовшаш хьиййир дІадахача дешара шера шоай предприятерча ленински халкъа школий опыт. Эттара хьалхара ленински халкъа школа укхаза хьаьхиннай 1968 шера. Массерел хьалха из хьаьр дегадахар энергонеча коллективе. Из коммунистически къахьегама коллектив я. ТІехьагІа аз инициатива тьалаьшар ерригача, цехаша, Ерригача предприяте. Укхаза толамца болх беш хилар 37 ленински халкъа школа, 900 сег дешаш а волеш.

Ленински халкъа школаш предприяте дукха яржарах парткома хьалхашка эттар цьрна йола пропагандистски кадраш харжара дош. Цхийн участкийн кулгалхошта юкъера хержар уж, общественни гІулакхъ тІа чІоагІбир, царца хан-хиннахьа семинарски занятеш йир. Пропагандисташ а дешабагІараш а дешара планаш ца. Гойтара пособешца, учебникашца, В. И. Ленина къамаьлаш тІадолча пластинкашца Іалашбир. Ленински халкъа школай болх теркалбир — тха предприяте профсоюзни организацешца а.

ДикагІбола пропагандисташ белгалбаьхар. Цхьабараште премеш елар, вокхарна Ленински моттигашка хьажа баха путевкаш елар. Парткома методически советто пропагандистий семинар йир. Ленински моттигашка хинначар цига дийнар шоашта бІаргадайнараш, дагадоагІараш. Семинар хинначул тІехьагІа пропагандисташа шоаш занятеш еча пайда ийцар царех, В. И. Ленина вахарех дола фотографеш юкъе а доаладеш.

ЛаьхкІа оттиньча планеха программаи бетте шоаза занятеш хулар тха школешка. Из деррига даьчул тІехьагІа, «В. И. Ленин коммунизм хьалъяра проблемаши» яха ерригача завода теоретически конференци хилар.

Болхлой политически дешар дика вІашгІехданкларо дика новкъостал дир В. И. Ленина вьа 100 шу дІаяра сийна тІаьйца социалистически декхараш тха предприяте толамца кхоачашдара. Товарни продукцена реализаци яра дІадахача шера план ханал хьалха кхоачашйир. Планал совгІа миллион сомал дукхагІа пайда яйцар.

Планал совгІа тхогара мехкдаьтта чакхдоахарешна кхачар массехк бІаьш эзараш тоннаш дика кийчдаь мехкдаьтта, къахьегама овсарле кул чьалхарча шера хиннача, 89 процент лакхъелар. Дикка кІезигагІа йойю мехкдаьтта продукташ, кІезигагІа ю энергоресурсай расходаш. Белгалбьаяб болхлой саккетам, цар къахьегама хьинар, чІоагІьенний производственни дисциплина, кІезигагІа дІабуьл балхара болхлой.

Тха производственни коллективе шерра ийъеболайр чехка йоазаи йола щекински эксперимент. Цо йиш хилийтар тхога дІадахача шера кхыча балхашта 68 сег мукъавалийта, предприяте болхлой кхоачалтІча даьхьа керттерча аланела кхы тІа алапи тергдолаш гІулакх де. ЧІоагІа раьза болаш цакъа лаьмар болхлоша рузкьяя кхом баран лорадаран юкъе.

Укх шера тхенцига ленински халкъа школаша болх бергба «Боахама социалистически доал дара ленински школаш» аьнна цІи а йолаш. Цар дІадахача шера баьча балха опытая укх шера пайда эцаргба оаха. Боахама социалистически доал дара ленински школашка еча занятеша новкъостал ду экономически теори, конкретни экономика Іомара, мехка болхлой классе вахарца тха коллектива айхха бувзам хилара.

Наьсарен «Электроинструмента» завода комсомольски организаце болх беча «Партех йола беседаш» яхача кружока пропагандиста **Д. М. Мальсагова** дийцар шийна дешабагІарий вахаре политически дешар мел лоархІаме да.

Д. М. Мальсагов коммунист ва. БархІилагІа шу да пропагандист волаш цо болх бу. Шин шера лелаьй цо «Электроинструмента» завода партийни организаце тІадиллерах «Кругозор» яха кружок.

Комсомольски политпросвещене пропагандист хилар чоалхане гІулакх да, бакъда безаме и да, йоах цо. Аз дІадахача шера лелаьча кружоке 20 сег вар. 13 тема Іомайир оаха. Занятеш чакхъяьлар дешабагІараш дика хьаухаш. ХІара занятена лаьрххІа кийчлора тхо, уйла а еш конспекташ уттайора. ДешабагІарий теркам тІабохийтаргбола дешаш белгалдоах аз. Кхы тІа эшача литературах пайда эц, цунца художественни литература а долаш, масала Базаркин Идрисе «Біьшерий боадонтура» яха роман.

Оахоша Іомаеш йола тема тхо юхха гІерт завода, района, республика вахарца. Фактащей масалащей дешабагІарий хІама доларе безам тІабохийт, дикагІа тІаухийт занятешта, дувцаш долча хІаман кІоаргагІа уйла йит.

Цагах сацна жоп дала хала долаш хаттар сийга дича аз оалар тІехьа тІайоагІача занятеш дувцарца вай из дош. Цу хаттаре дизая жоп лургдола специалист волаорра аз. Масала, «Вай экономически перспективаш» яха тема Іомаеча хана аз занятешта тІа болабир завода планово-экономически отдела начальник вола партбюро член Б. Х. Гагиев. Из занятешта дика чакхъяьлар, дукха масалеш доалалир завода коллектива вахарцара.

«Хьа вахара планаш» яха тема Іомаеш дешабагІараштта хьалхашка къамаьлаш дир къахьегача я Сийлаза-боккхача. Даьхен тІема я ветеранаша О. Д. Чапановех завода парткома секретара Н. К. Пашелниках.

ДешабагІараштта еэслар иштта йола занятеш. Пропагандиста а, дешабагІараштта а, хьийха баькараштта а безамен пайданен я иштта йола занятеш.

Къьастта безаме чакхъяьлар «Наха юкъера гІулакхаш» яха тема. Из хилар шерра дискусси хулаш, моттигера фактиш масалаши доалаеш. Ше вар хьоввир «Хьанах оал вай новкъост?» «Цкъаза барт хІане эгІ бераштен дььштен юкъе, тайп-тайпара ха йолча, къанех болча нака юкъе?» аьнна даьча хаттараша. Цу дискуссена юкъе дакъа лоацаш хинараша дийнар моттигерча вахаре, коллектива вахаре дола дика а во а хІамаш.

Пропагандиста Д. М. Мальсагова классе ьача занятех кхоачамбеь битаи кружоке беш бола болх. ДешабагІараша цхьана тІемеа революционни сийлен моттигашка экскурсе, походашка ухаз, кино культпоходаш ю, шоаш хьежача фильмех тІехьагІа дувца а дувцаш. ДІадахача дешара шера беррагача дешабагІарешта хІана лаш аьнна зе гІулакхаш тІадьакхадар.

Сона чІоагІа дика хет политически занятеш тІа ахарах са кружоке дешабагІарех дика производственникаш, хьинаре общественникаш хулаш. Масала, Батиевна Зина шин шу хьалха ера заводе. Юкхьенца лаборентка учениа йолаш болх бора цо. ХІанз заводе дика лаборантка я из. Комсомоле заводской комитета членалда хержай из.

Котиев Батир комсомола комитета секретарпала хержав, комсомольски кружоке аргІанара занятеш кийчъяра хІанз сона новкъостал а ду. Точиева Роза комсомола районни комитете хьожаьй. Цига учета сектора заведующи я из. Сона эта гІоз хул сайна дешабагІараш идейно лакхбаларах, аз хьийхача къаш дакъа цунна хиларах.

Укх шера аз лелаергьа «Партех йола беседаш» яха кружок. ХІанз са кружоке дешабагІараш завода кхыча болхлошца цхьана КПСС XXIV съезда мабоагІІара пакъадахара йолаенача деррига халкъа яхь юкъе балаб. Завода нагархоша дош деннад съезд хьайиллача дийнахь кхом баьна доагорга, электроэнергеце, материалаща болх бергболаш.

ДоагІаш сий ду вай республика Социалистически Къахьегама Турпала М. Я. Пауна хьалхе лелаеча Ленина орден «Малгобекнефть» НПУ мехкдаьтта [illegible] коллектива. Пятилетка йолаеннача хена дезе планал совгІа 320 тонн гаргта мехкдаьтта деннад цу промысла коллективо. ДІадахача шера хиначул къахьегама овсарле 22 процент лакхъеннай. Мехкдаьтта тонна лакхарга дІадодар 3,4 процент лоцдиад. Болхлоша хина къахьегарах производства рентабельность лакха я.

Тха промысле вІашагІтехаер ленински халкъа школаш йоах **М. Я. Паука**, баьча идейн тІехьалехах цикл лекцеш йийир. Промысла комсомольски организаце геттара дика дІаенний Ленински зачет, ленински урок хьй. Деррагача технико-экономически хьокхамашка доккхий къахьегама толамаш дахара эша хьалаш хьахилийтар партийни комсомольски дешаро. Шийга хьенна балха участок бахьан бехктокхаме хетара тха промысла хІара дешабагІачун, коллектива хІара члена уйла лакхйир занятеша.

Оратора цо аьнир чІагІду укх тайпарча масалаша. Планированеи экономически стимулированеи кердача системага доаларо тІагІертта дІадайхар бригадийн дейн коллективашка экономически дешар хьехлага. Марксизма-ленинизма лардаш Іомаеча М. В. Торе, Х. Г. Нозадзе, Н. И. Кратмала, М. С. Пушкара, Т. Д. Лебедовес, Т. Ф. Гонтара лаьрххІа йолча программах коллективашка экономически дешай хьахьехьаре выступленеш йир. Цар дьача къамаьлаша болхлой тІехьийхар мехкдаьтта дукхагІа даккхаре, производства пайда лакхбаре, къахьегама дисциплина лакхъяра.

Школай пропагандисташа, дешабагІараша тха коллектива бердагача членашта хьокхам тел. Цу тайппара, тха коллективера идеологически болх, партийни пропаганда ца хаддаш хьсваенна а хІаране сакхетам лакхбарах еча боахкоша, производствах еча боакхоша. Марксизма-ленинизма лардаш Іомаераша хьалхе лелаеча мехкдаьтта доаккхача ерригача бригадаша, цолагІча методически участко, центральни транси установка толамца кхоачашъе шоашта ена 'заданеш.

КПСС XXIV-ча съезда сийна лаьнача социалистически кхе тха промысла коллектива партийни организаца керте а латташ керда резерваш лех, уж боах бе йола а полайт. Къьастта боккха болх бир КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо дувзаденна. Укх шера 35 геолого-технически мерфоприятия чакхъяьккхар бахьан долаш кхы тІа я 110 тонн мехкдаьтта даьккхар. Производства эффективность лакхъяр, экономика дешаш, керда резерваш болх бе йолаилийтара пропагандистийн дешабагІарийн керттера теркам тІабоалаш хургда.

Шаьаа района «Джолка» совхоза партийни организаце укх шера болх беш хургьа пхиь марксизма-ленинизма лардий школа, боахама социалистически доал дара ленински школа, ктоь популярни знаней школа, шиь комсомольцашта кагирхошта йола школа.

Тха совхозе, йоах парторганизаце секретари **Р. А. Шатаева** беррига коммунисташ, беррига комсомольцаш. 110 парте воаща активист политически дешара системе дешаш ва. ВорхІ коммунисто индивидуальни планех Іомаду Б. И. Ленина балхаш. Совхоза парткомо укх шера пропагандисташта могадаьд дукхагІа семинарски занятеш, собеседованеш, диспутам, хІаьта иштта хаттарийн жоп лаларен сайренаш елга.

ХІара квартале пропагандисташта семинар ю оаха. Цига ерріана марксизма-ленинизма классикий цхьацайолча произведенеех пар тІа беча балха методика дешеш йола лецеш. Леннеш ека парте райкома, райисполкома болхлоше, «Знание» яхача общества членаша, совхоза керттерча специалисташа, парткома членаша. Тха 16 пропагандист ва. Царех ахаш — лаккхерa образовани йолаш ба.

Совхоза цеховой партийни организацен партбюро хаддамза тІахьожам лоаттабу занятеш дикагІа хилийтара. Партийни собранешкен парткома заседанешкен ладуагІ коммунистана политически дешарах еча отчеташа. Цунна цхьаяна совхоза партийни организаце йоакхо ю коммунистийн парте боционарийн гІулакхацара квалификаци лакхъяра а. Парткомо рекомендадеш сина вузашкен техникумашкен 18, юкъарча образование школашка 30 деша вагІа. Партийно-боахама активо районни школе укх шера дешаш хурга 12 коммунист. Цу тайпара, тха совхоза дукхагІа боля болхлой дешаш ба.

Боахама гІулакхашта дика беркат доал кох. Укх шера тха совхозо 160—120 эзар сом пайда бергба. ХьалхагІа зе деш яр из. Беахам рентабельни лелабара тІехьа лоаттабеча кьовсаме къьастта лоархІам болаш хилар КПСС ЦК, СССР Министрий Совете, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо. Рузкьян кхом баран лорадарах хІанз оаха дукхагІа терко ю, тІехьа тІайоагІача хана ерг а а.

Дика хет тха дикагІа бола пропагандисташ дикагІа бола производства команираш а хиннa дІаовттар. Политшколе дешабоагІа коммунисташ совхоза керттерча участкашка латт, дика толамаш а даьхад. Совхоза хьалхарча отделения керте а латташ, парткома шийх бенна тешам сий деш лоаттабу У-А. А. Садулаева. Из лаа йиш я коммунистех Р. Н. Хамаев а. Патрнома предложенех совхоза шолхагІча отделение управляющаша хьожаваьа из. Балха тІехь дика хьахьенкаб шоаш коммунисташа Х. Исмаилова, А. С. Зармаева, В. Магомадова.

Политически дешара системе хулача тха вІи хезача къахьегамшта гІо ду хІара шера дІадийцар дика кьаукьадара. Масала, республика цІи хезачо тьажкІашлаьча Б. М. Саидова гектара тІара 27,3 гураьа дуа кІа даьккхар. 48 центнер галараш даьхар. ХІаьта Социалистически Къахьегама Турпала Муслиева Тамаре укх шера хІара гектара тІара 500 центнераз кІезигагІа йовцаш шекара свеклаш йоакхаргьа. Цу звенога 100 гектар лаьтта да. КПСС хургІолча XXIV съезда мабоагІара йикъагІоргба тха совхоза политдешара ерригача звеной пропагандисташа дешабагІараш.

Дика ладийІар съезде хиннарша Шелковски района Каргалински станица партийни организацерча марксизма-ленинизма лардий опорни школа пропагандиста **Н. М. Струсева** дийцачунга. Школе дешабагІараша марксистско-ленински теори Іомадеш беча балхах дийцар цо.

Республика пропагандистаьта къьастта хьаштдолаш да дешабагІараша программа Іомаеча краеведени шерра юкъейоалийр. Цар краеведчески лехарехи корадоагІарехи марксизма-ленинизма лардаш Іомаеча хана шоай кхетам шербара пайда ийца на Іен, бахача наха юкъе пропаганда яра а пайда эц.

Пропагандиста а дешабагІараша а кхетамца пайда нйцаб Нохч-ГІалгІайчегІра хиннача КПСС XXIII-ча съезда делегаташа дувцарех.

Цу школа опыт теркам тІабохийташ Іомаяьй КПСС обкома политически ЦІено, кхычарна моса я яьй.

Пропагандиста а дешабагІараша а доккха новкъостал ду юртарча библиотека. Къьастта дика гІулакх дир дІадахача дешара шера библиотека болхлоша В. И. Ленина ловзош коммунисташен комсомольцашен меттел, парте боашача активисташа а Іомадара.

Къьастта теркам тІабахийта йоагІаш я Н. М. Струсева методически гоазал. Пропагандисталла йо болх бу дукха да я, партийни пропаганда методика вов пунна, цо шерра пайда эц педагогикаи психологена — дешабагІараш лекциш ешачеи беседаш ечеи хана. Цунах дика бархи даьлар политически боккхача лоархІама темаш Іомаеча хано — фашистски Германна советски халкъ котдаьлча 25 шу дизарах, КПСС хьалхе лелаярен достам теларен лоархІамах, мехка коммунизм лаалъяра дунен халкъашта юкъера лоархІамах йола темаш Іомаеча хана.

Съезда юкъе дакъа лацараша чІоагІа ладийІар кер тохабоиййтаж, чулоаш кІоарга болаш Нохч-ГІалгІай АССР писателий Союза правлене председатела Р. С. Ахматовас даьча къамаьлага.

Литературах йола уйлаш еш, В. И. Ленина белгалдаьккхад вай ден» художественни пропаганда эшаш хилар. Укхаза литература вакалаш уйла с хІама да, йоах **Р. С. Ахматовас**. Литература декхарийла да вахара игара керттера яилеш, вай замай хьалхарча аргІанара проблемаш хьехьокха вай яхача хана вай юнар я вай идеех дизача, «вахара чІегилгаш кхахьае» ховча литературах йола ленински положени. Из дІра писателе тайка еза вай замаь кІоарга а масе оагІорахьара а йовза еза из.

Оратора белгалдоних, дикача хьоккхамца кхетам балар вай литературах массеза а доалаш дола дІама хилар. Цунца цхьана къовсам лоаттабе беза тІехьадисчуша, шеи да аьыкха даьинначунца.

Вай республике къовсам лоаттабу дІахача замах юкедисача шоча хІамашца. Из чІоагІа шерра баьржан. Вай юкъарча гІулакха лоархІаме дакъе а хиина дІаэттаб. Республика писателашта цу къовсама юкъе дакъа лацарал сий долашагІен тІехь ихьакха хІама дац.

Кепайоазон тІарен, сходашка оален писатела хом приговор сийна ІатгІъаш хила деза наькха тегам лохаде гІертарашта. ДІаяхача замах юкедисе во гІулакхаш вІунча тІа балла дома бац, уж гІазж тоахарах дІадовхалургдац. Къьнардар къовсам ца лоаттабеш хьакарадоагІадац. Къаьньчуша, шеи да вьикха даьиначунца лоаттабеча къовсаме республика писателашта сийлен моттиг къоастаю. Вай произведенеш тІа хила еза къьвара гІулакхаш лелаераш гоамалия харцбеш йола оагІонаш.

Событеш йоккхий хилара, кхы шайоагІаргйоашаш дІайодача, вай дахача хано дІадех писателашкара цар къьыта йола произведенеш язьар, — йоах Р. С. Ахматовас. Иштта йола произведенеш хьар марксизма-ленинизма идеяш дІайовзийтара, керда сег — коммунизм хьалъер кхетампа хьалкхеара боккха лоархІам болаш да. Иштта йола произведенеш вай я, уж дукхагІа хила еза.

Цуа тІехьагІа къамаьл дир Нохчий-Юрта района А. Шерипова цІерагІча колхоза партийни организацерча марксизма-ленинизма лардаш Іомаеча школа пропагандиста **О. С. Цакиева**. Из опыт йола пропагандист ва, итт шу да цо из болх бу. ДІадахача дешара шера цунна дешабагІараша Іомадир политически экономи. Берригаш а хІанз бац аьнна цунна дешабагІараш коммунисташ ба — тайп-тайпара гоазалаш йола колхозахой, тайп-тайпара даций болаш хах ба.

Пропагандиста съезда юкъе дІакъа лоацарашта дийцар шийна дешабагІараша ленински произведенеш мишта Іомайора, из деш цар пайдагІча гойтара пособех пайда эцар. Йоккха моттиг дІалаьцар цун къамаьл юкъе дешабагІарешца цо беча индивидуальни балхо, политически шишка Іомадара хьехам беш во царца ьеча занятеш.

Аз дешабагІарашка дІахьийкхар конспектани выпискаяш, йоах цо. Цхьайолча темай планаш цхьана уттайора оаха. Из, бахьдар хьача, хала болх ба. Цо дукха ха а къахьегам а дІабоалах. Бакъда тхона массааза а холора цунах болла пайда.

Оратора аьлар политически экономия Іомаеча хана дукхагІа пайда эша беза технически пропаганда средствах, гойтара пособех. Бакъда политшколашта юрта тоьаш яц гойтара пособеш, литература, пропаганда технически средстваш.

Экономически пропаганда эффективность лакхъяра дешаш дувцаш дир шай къамаьл «Грознефтехимремстрой» треста, партийни организацерча семинарски группа кулгалхочо **Н. Н. Серкова**.

Тха треста предприятешка хІара шера бодз беш политически, экономе семинарски группаш я, йоах цо. Цар Іомаду В. И. Ленина балхаш, социализм коммунизмага дІара керттера-экономически законмерностащ. Программа оттаяьй КПСС Заводской райкома политпросвещене кабинето, методически совето мога а ю, тхона хьаеннай.

Бетта цкъа В. И. Ленина цІерагІча культура ЦІагІа юкъарча установочни лекцига ладуагІ оаха. Цул тІехьагІа деше темах хІара группе семинарски занятеш ю. Дешара шу чакхдоалча хана массаза а юкъара собеседовани хул тха. Цунца юкъе дакъа лоац треста ерригача семинарски группаша. Иштта йола собеседовани ю треста парткомо хьалхе а лелаеш. Цо йиш хулийт шера долча политически дешара итог е.

Къьасти белгалбаькха боагІа управлене болхлошта политически дешара боле лоархІам. Укхаза группа Іомаду экономически дешаш тІехьагІа производстве пайда эцаргболаш. Производствена доал де царах тийша ма йиб предприяте экономически эффективность. Кулгалхочуа знанеех цунна практике царех пайда эта харах тийша дукха да. Цудухьа треста управлене болхлой чІоагІа безам бе экономически проблемаш Іомае.

Из къьастта лоархІам болаш да касттадашха планированеи экономически стимулированеи кердача системага бовла безача тха гІиэллошерашта. Цу реформах пайда баргболаш оаха укх дешара шера къьастта теркам тІабохийтаб экономически дешара. Из дІадех парте, вахаро.

Урус-Мартана района «Красноармейский» совхоза партийни организаце секретари съезда делегаташта дийцар шоай совхоза дикагІбоача пропагандистех, дешабагІарех. ДІадахача дешара шера политшколашка 80-на кхаь ленински халкъа школе 58-и сег дешаш хиннав. Цу массане а дика чакхдаьккхар дешара шу.

Партийни комитето йоакхо йир пропагандисташ методически кийчбара. Ить семинар йир. Политически дешар мишта лед дийцар партийни собранен парткома заседанешкен.

Парткомо пропагандисташ тІахьех экономически анализ еш бюро хулача ерригача заседанешка. Цо новкъостал ду занятешка средствех къамаьл дара, гІо ду дешабагІараштта цхьадола кхоачамбоацараш дІададахара. Политически дешарцара безам лакхбара дешабагІача хІара сега де общественни гІулакх тІадула партийни комитето. Из кхоачашдеш хІаранена хое из е вож дош ший дакагІа кхетаде деьнга, лакхлу цун политически дешарцара безам. Шей хаттараште дола жоп корадоагІа цунна школе. Совхоза болхлошта юкъе дика агитатор волаш къамаьлаш ду цо.

Пропагандиста Р. Р. Исламова дика болх белгалбаькха боагІа. Политически дешар дешача а производстве болх беча толамаш даьхад цуй дешабагІараша. Цунца дешаш хинна Цакаев ИбрахІим марксизма-ленинизма лардаш Іомаеча пропагандисталла чІоагІийр. Совхоза болх беш ба кхабола опытни пропагандисташ а. Царна КПСС райкомо обкомо сийлен грамоташ еннай. ХІаьта пропагандиста И. У. Умархаджиева Нохч-ГІалгІай АССР культура заслуженни болхло яха сийлен цІи еннай.

Укх дешара шера совхозе болх беш хургьа юкхьанцара политшкола, марксизма-ленинизма лардий школаш, кагийча нахан мехкараштей йола кружокаш. Парткомо пропагандисталла чІоагІбьаб лакхера образовани йола специалисташ. Политически дешара ерригача звенoшка керттера теркам тІабохийтаргба экономически дешашта. Цо новкъостал дергда совхоза къахьегамхой мабоагІара КПСС XXIV съезда накъабаха оарцагІбахара.

Партийни пропаганда методически дешаш дийцар КПСС Грозненски горкома штате воаца лектора **В. А. Коштева**. Цунга чІоагІа ладийІар съезде хиннараша.

А. Шерипова цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоацача завода партийни организацерча семинарски группе дешабагІача воккхагІволча оператора **А. С. Богданова** дийцар КПСС XXIV съезда накъайдаш шоай коллективо даьха цхьадола экономически толамаш. Москвачийн ленинградийн хьокхам хьа а йица, КПСС XXIV съезда сийлена накъадахара доккхий декхараш тІаьйцад тха коллективо, йоах цо. Завода болхлоша укх шера ийс бетта план ханал хьалха кхоачашйир, хІаьта технологически цу цех 1971 шера чотах болх беш я.

Уж толамаш дахара дикача дааьъе тхона новкъостал дир заводе баьча идеологически балхо, партийни пропаганда лакхъяро. Завода парткомо, ерригача партийни организацено йоккха терко ю политически дешара. Политэкономия Іомаеча семинарски группе дешаш вя се. Квалифицированни лекцеш еш тхона. Теоретически собеседованеш ю тхона опытни пропагандисташа.

Семинарашка цо йола собеседованеш цеха, завода, республика, мехка вахарцара масалаш доладеш оттаь я. Цо новкъостал ду тхона къахьегама овсарле лакхъяра. Тха заводе къахьегама овсарле 1968 шера хинначул 22 процент лакхъеннай. Цу тІехь боккхача лоархІаме хилар завода рационализатораш.

Завода болхлой коллектив йоккха я 333 коммунист ва тха. Заеод дениа йоккха хул. Политически дешара кабинет тхоа хилар доаре тхона. Цо дешабагІараштa а пропагандисташта а новкъостал дергда, къьастта укх дешара шера. ХІанз аьла укх шера тха хургья 30 совгІа юкъьанцара школа, марксизма-ленинизма лардий школаш, семинарски группаш.

Дикка дукха дийцар цо къамаьл деш Грозненски района Ленина цІерагІча колхоза партийни организацерча семинарски группа кулгалхочо **В. М. Шепелева** шийца дешабагІараша ленински произведенеш Іомаярах дийца.

Дешара итогаш хьахьекха маьхлара, дІадахача дешара шера дешабьгІарех дукхагІбарий шоай къахьегама общественна лоархІам кхетабелга а духовни хьаштан а лекхделар. ДешабагІараш массехк газета журнали ухаргдолаш язбелий ба, политинформатораш, агитатораш болаш болх бу, дика кхоачашду шоашта тІадиxа общественни гІулакх.

Политшколаш гойтара пособешца Іалашъе еза, йоах оратора, дукхагІа пайда эца беза магнитофона тІа дІаязъьна дикагІйолча политзанятеех, специалистий, Іилманхой выступленеех.

Радиочеи телевиденей гІолла дешабагІараштен пропагандисташтен долча новкъостала дукхагІа передачеш е еза, йоах цо. «Ленин коммунизм Іомаерашта новкъостала дза художественни литература» яха лаьрххІа дола пособе кийчде ха кхачай. Педагогически мехкдаьттан институтий общественни кафедрай преподавателаш КПСС обкома политически просвещене Ціен болхлошца цхьана пропагандисташта долча новкъостала массехк брошюра арадаьккхад. Кхы тІа а арадаха деза уж тайпа брошюраш.

Сунженски района комсомольски дешара системе дІадахача дешара шера болх беш хилар В. И. Ленина произведенеш Іомаеш масса баьча биографи Іомаеш итти кружок. Цар чу дешаш хилар 518 зІамига сега йоІи. Толамца болх беш хилар кагирхоштa йола ши лекторий. Ленински чтенеш, конференцеш, Ленински зачет йир. Дикхача даьхе дешара толам баьлар пропагандисташа — коммунисташа къахьегар бахьан долаш.

Из дувцаш ВЛКСМ Сунженски райкома секретара дийцар районе дикагІволча массехк пропагандиста опыт. Комсомольски кружокашка дешa ахар баьхьан долаш дукха берош политинформатораш, комсомольски активисташ ба, школе техникума дешай бахаб. ДІадаха дешара шу, йоах оратора, тха районе дукхача кагирхоша ленински произведенеш Іомаяь шу дар.

Комсомольски дешар дешача дукхагІа пайда эца беза педагогей психологех, аьлар цо, методически дикагІа кийчбе беза пропагандисташ. Дика хургдар «Комсомольски пропагандиста йола библиотеки» каст-каста арайоахаре. Ленински тематиках йола диафильмай кибор хилайза иргаьна. ЧІоагІа эш мехка дикагІболча пропагандистий балха опыт вІашагІтохача статьяй сборникаш.

* * *

Съезде делегаташа ла а дийІар аьха барт болаш мога я йир мандатий комиссе председатела КПСС Гудермесски горкома секретара **Э. А. Исаева** аь доклад. Съезде аьха барт а болаш чІоагІийр «Пропагандистий республикански советах йола положени», пропагандистий республикански совет хержар, 25 сег юкъе а волаш.

Съезде дакъа лоацаш хиннараша тІаийнар Нохч-ГІалгІайчен беррагача пропагандистайна деш дола Кхайкарал.

Съезда балха юкъе дакъа лоацаш хилар КПСС обкома бюро членаш: **И. А. Алмазов** — Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель **С. В. Синельников** — КПСС Грозненски горкома хьалхара секретарь; **Н. Д. Баканова** — КПСС ЦК пропаганда отдела инструктор. Съезд чакхйоалаш дикагІболча пропагандисташта совгІаташ делар.

Сулаев Мохьмад 50 шу дизар

ДЕША НИЗ

Вай республикин общественносте белгалдоккх боккаш волча нохчий писателан, поэта Сулаев Мохьмада шовзткъе итт шу дизар. Цун цIи дика йовз книжкаш дешаш болча дукхахча наха, вай республике меттел кхычахьа а.

Сулаев наха вевзалуш, Iымерза саг ва. Цо доккха дакъа лаьцад нохчий, цунца цхьана юкъара нохч-гIалгIай литература дегIадоаладара юкъе. ИттегIа книжка ю Сулаева арадаьнна. Безаме деш уж кхийнараша, нагирхоша, бераша. Писатель хиларал совгIа, кхы кIезигагIа наха беркате бац Мохьмада беш бола цхьаькха болх а — из лор ва. Уж шиккхе а професси цхьана дика лелаю цо.

1920 шера 20 сентябре ГIойтIа ваьв Сулаев Мохьмад. Баку рабфаке деша ваьгIав. 1941 шера цо йистеяьккхай Азербайджански медицински институт. Цига дийша ваьча Нохч-ГIалгIайче больницешка цо болх бу районашка а городе Грозне а. Литературни произведенеш язъе волалу Сулаев ше институте деша ваьгIаш. Цун эггара хьалхара стихаш, заметкаш, переводаш араяла йолалу 1930 шера. Бакъда уж яр хургволча писателa, поэта хьалхара язъяь произведенеш. ХIаьта я дег чура язъяьн еша дог доагIаш яр уж. Сулаев дукххача наха вайлар «Малх котбаргба» яха цун поэма араяьйначул тIехьагIа. Цхьадола хIамаш эшаш хиннале а, поэма дика общественни лоархIаме я. ХIаьта цу шерашка из тема къаьстта эшаш яр, хIана аьлча тийшабалха вай мехки тIом тIабенача фашистски Германека духьал оттара, ханна дIалийцача вай моттигашкара цу эскар эккхадара, котдоалара вай бIухой дог уроттадар боккхача лоархIаме дар.

1943 шера советски писателий Союза членалла дIаэц Сулаев Мохьмад Абуевич.

1958 шера денз цаI шоллагIчoа тIехьа дукха произведенеш арайоал Сулаев Мохьмада, Нохч-ГIалгIай книжни издательства арахец писателa стихайи прозен сборникаш. Уж да «Безаме илли», «Вежнар дийнвар», «ДоттагIий юха а вIашагIкхет» яха а кхыдола а книжкаш. 1966 шера арайоал Сулаева «Товсолта лоамаре дIаволла» яха йоккха роман. Цу произведенеца писателa хьахьекхар ше хинна ваьнна талант йола прозаик хилар. Дикь цу дIадаьннад из роман араяьна. Бакъда автора шиъ книжка тIа дувцар тахан а тIехь наха безам тIабодаш, дукхха дискуссеш йоалаеш, къуьсаш да.

Сулаев Мохьмада цхьан ханна болх бу художественни критико а. Дукха терко ю цо нохч-гIалгIай художественни литература дегIадоаладара. Цо язъю «Сехкий сердал», «Вежарий поэзи», «Нохч-ГIалгIай критика дегIайоалаярах» яха а кхыйола а критически статьяш. Уж тIехьагIа арайоал «Октябра кхедаьраш» яхаш цIи йолча книжка тIа. Цу произведенеша хьахьекдар поэт дукха хIама ховши дунен культура процессаш дика йовзаши хилар.

Сулаев Мохьмада доккха новкъостал ду хулаш боагIача литераторашта.

Шай творчески балха тIа поэта хадданза уйла ю сага, халкъа, цун тахаиен, кхоанен. Дег чура йоагIача лирикагара доаккхача, общественни лоархIам болча темашка йовз поэт. Иштта я «Аргун» яхача альманаха шоллагIча номер тIа укх шера араяьнна цун велхача салтечох йола баллада.

Массе хана тIем тIа латташ чакхваьннач салте. МоастагIа эшаваьв цо. ХIана а хьанах и велх из? ТIемо боабаьча шай даьх, наьнах е цIаннха в гургбоацаш дIабахача доттагIех велх из? А, цирех, уж дагабеха велхаш из. Адамашта кхы а дунен тIом тIаоттар кхераш велх из, цунна гу тахан из тIом хьа гарга гIертиIга. Бакъда нах дукха беза салтечун дог теш машар бола да байташ лоребергхиларах. Саго ца яь керда уйла яц из. ТIемах кхоьаьд, аьду, кхы тIа яз а дергда дукккханеша. Бакъда Сулаева баллада тIа шай тайпара чIоагIа аьнна тIемах машарах.

Сулаева произведенеш белгала я аттача дика кхетабеча меттала, чулоацам кIоарга болаш, образаш дика йолаш хиларва. Из да нисазела шай творчески болх боккхача бекхтокхаме хеташ хилар.

Укх шера Нохч-ГIалгIай книжни издательствас арадаьккхад Сулаева стихай «Малх йахьан бола къовсам» яха сборник. Из дика хеташ тIаьийцад Нохч-ГIалгIай литература дезача наха. Къаьстта уйла тIаозаш я цу тIара «Ленини фордал дехьара хьашен», «Ха чехка йода», «КIаьнки байракха» яха стихаш. Цар тIа поэта юиц вайна массанена а веза волча сага — В. И. Ленина образ.

Сулаев Мохьмад цIена уйла, дика дог дола поэт ва. Сага уйла беркатерча, даьхьалча хIамана тIеравеш йола хозал еза цунна. Цудухьа эстетически салоаIам бу вайна цун произведенеша. Из чIоагIа лоархIаме да художественни творчестве.

Сулаева чIоагIа пайда ю шай творчестве халкъа багах бувцанах, хозе дешаш лех пунпара. Цудухьа мотт шаьра, кIаьда, болаш муаи тайжа болаш, лакха поэтически образность йолаш я поэта произведенеш.

Сулаев Мохьмад дукхане тIехь декхарийла ва эрсийн советски литература классикашта. Из вайде IомавенНав царгара, дIахо Iомалуш а ва. Кхьча хальхий поэташнен писателашнен цун боккха безам хилар гуш да дика а хеташ, цар произведенеш нохчий меттала Сулаева йоахаш хиларпа. Цо нохчий меттала яьхай Пушкина, Лермонтова, Гете, Шевченко, Хетагурова, Рудаке стихотворенеш. Гоголя «Саг йоалаяр», Гамзатова «Лоамахо — йоI», Балоркина «Тамара» яха пьесаш, кхыча советски авторий произведенеш.

ХIана вай беррига мохк, деррига вай халкъ кийчлуш да КПСС XXIV-ча съезда малоагIара накъадлахара. Литературай вскусствай боалхоша сийлеца кхоачашдергда парте шоагга хьалхашка оттадаь декхараш.

Дукха ха яц 50 шу. Поэт къона ва, цо кхы а дукххача кердача произведенеша вай гIаддугаргхьларах теша воагIа.

С. ЧАХКИЕВ, писатель.

Гудермесски района «Джалка» совхоза центральни усадьбана дукха тахьа йоацаш улл цу боахама шурий-товарни ферма. Дикача даь хов санна, цIена, самукъа я цига. Арахьара а чура а хоза хьахха, кIир теха я хьайбаш чулатта … , царна гоцвахьа бина … ба.

… бабаш цир бIаь … ферме. … 50 болаш … груп… да доахан. ХIара группа… хьемаш, доахана гIуллкх … ша доарка я.

Дика толамаш доахаш хьайбаш ферма коллектив укх юбилейни шера. Из къаьтта хьахьокх тIехьарча шин бетта пар даькача толамаша. Масала, июль бетта план 432 центнер йолча 547 центнер шура яьккхар ферма доаркаша. Парте XXIV-ча съезда сийна йоаржаьча яхье дьалдьие лелаеш хьабоагIа доаркаш А. Парашина, Н. Третьяя. План 113 центнер йолча 155 центнер шура яьккхар цир июль бетта шоаш лелабеча 50 IаттагIара. Из дика хьоkхам ба — итта килограмм дийнахь цхьан IаттагIара. Царна дукха тIехьабисандар доаркаш Н. Раменскаяя А. Афанасьеван. Яхье бааннчарга юкъе шоллагIа моттиг лелаю цар.

ХЬАЙБАШ ДИКА КХОАБ

А… деррига деттача доахангара 438 … шура яхха езаш … ферма къахьегамхой, хIаьта 500 центнер шура а яьккха юха а тIеккхоачадир пар паччахьалкхен пана. Иштта хьайбай продуктивность лох ца йолийташ хьабоагIа уж укх сентябрь бетта а. Юкъера дIалаьрхIача хIара IаттагIара 250 килограмм яьккхай шир.

МалагIа бахьан да-те ферма къахьегамхоша уж толамаш дехар?

— Цхьаккха хьайле яц тха, бахха, — йоах МТФ бригадира Н. Алексеевас, — хьайбашта боагIача боарамах доакъар лу оаха, ханн - ханнахьа детт, кхыдола гIулакхаш а ду.

Кхаба а кхоаб фермера доахан дика. Масала, Iуйран, доахан детталехьа царна аьта сийне гIаца… лу, … силост … конц… рованни … у. Доакъар … нена цхьан б… агIа лаа, Iатта продуктивностига хьежжа лу из. Делкъагга цIаккха а моша доакъар — люцерна, е вIашагIъяь хьажкIаши ябакхаши лу, хIаранена 6—8 килограмм боарам а болаш. Сарахьа детталехьен дийттачул тIехьагIен хIара Iатто шайннай хьей чура 10—15 килограмм моша доакъар дуь. Иштта дийнахь пхеза кхоаб доахан.

ЗIамигача тракторанца хьайбаш латтача помещенешка дьачу а дай цул тIехьагIа кормушкаш чу дIаса декь доакъар. Дика болх бу фермерча ерригача механизмаша.

Iуьна дарга хьежжа мара доахан шура ца ягIа дика кхетаду совхоза хьайбаш леладераша. Цудухьа хьайбаш латтача помещенеш тховнех ладар чударгдоацаш, доахан латта моттигаш сийна хоаттара, сийрда хилийтара, кхо ханханнахьа чура арадаккхара, хьайбашта кIала тесса чa ханханнахьа хувцара шоай низ-ца кхобеш къахьег пар.

Деттача доахана совгIа 150 укх шера даь кънча бахаш … а ла ферме. Царех хьожаш … Iаьсий леладераш П. Германа … Архипреева. Во дал … гIулакхе … а, Норма … йоллиш … буссен … 500 грамм довал IотIакхет. Къона доахан дийнахь массехказа кхоаб. ХIаранена цхьаьна килограмм концентраташи, мел дукъа моша доакъара лу Iаьсашта.

КПСС ЦК июльски Пленума юргбоахама къахьегамхошта хьалхашка оттадаь декхараш дика кхета а деш, укх пятилетке тIехьарча шера хьайбай продукташ паччахьалкхенга йоахкара илан тIеккхоачашъе социалистически декхар тIаьийцад ферма коллективо. Хьайбаш леладераша дIабахача бархI бетта даькача толамаша тешаву пар шоай дош кхоачашдергхиларах.

Х. РУСЛАНОВ.

БАРЗКЪАШ—ХОЗАГIЕН ДИКАГIЕН

Дика къастаьр укх шера КПСС XXIV-ча съезда сийна хьакьяма вазта латтача Грозненски швейно-производствени объединене хIамаш тегараша.

«Производства резервах пайда эцнга тоадарен халкъа боахама экономе режим чIоагIъярене къахьеькьара КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо хьанчул тIехьагIа дуккха мероприятеш чакхьяьлай цеха хIамаш тегараша чурча резервах бизза пайде эцара. Къаьстта боккха лоархIам болаш я укх шера август бутт бовча деношка болх бе йолавлийта керда механизированни лини. Болх баш болаш дикка кIезиг а беш, сменах 681 барзкъа тега йиш хургъа из поток биззачa низаца болх бе болавча.

Из керда лини летт кхаь секцех: заготовительни, монтажни, отделочни. ЗIамигача деталашта отделка яра доле деррига байхаш кхоачашду заготовительни секце. ХIаьта монтажни секце латтача земмий истоланй новкъосталца пачхаш а еш дIакхуьйт гийга даьна барзкъаш. Хьалха из болх беш массехк саг вар, хIанз механизированни лини дIадоахаш эчке 34 кепиг дар. ХIанз механизированни лини болх бе йолаевча дена цу моделах йолча маIеча … къа кон … аргьа дIайода … сахьати эхча 19 кепиги мара дац. Цу масалаша къаьстта хьахьокх мел боккха пайда бу производствана кердача механизированни лине. Кача … дара, … доагIара балхаш а массехказза сихагIа кхоачашду.

Проектаз цхьан сменагIа керда, … лини тега еза кIамаш 681 барзкъа да. Бутт мара баьннабац из болх бе йоланна, хIаьта хIара сменагIа тега барзкъаш 450—500 да. ХIанзчул тIехьагIа шн кIирадалалехьа проектагIа лаьрхIача тайпара барзкъаш тегаргдолаш гIулакх вIашдIехьданна мерр цеха коллективо.

Из керда механизированни линий болх бе йолавлийтарах цеха коллектива къахьегама оасарле 94 процент лакхъеннай, хIаьта цо шера паччахьалкхена беш бола пайда 186 эзар сом да. Керда линий дIаоттаяргa дIабехе мах кIенглехья юха меттаоттабьаб.

Керда лини толамца кара а ерзаьв хьинара къахьегаш бе мелтераш Якубова, Данилюк керте латтача цхьоалагIчен шоллагIчен участкен коллективаш, хIамаш тегараш Баум Эрна, Мерзули Ася, Шаталова Валентина. ХIара сменагIе норма 120—130 процент кхочашдо цар.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

СУРТА ТIА: болх беш я Э. Баум.

И. Пенова сурт.

ЦУННА ДИКА ТЕШАЛ ДУ

1963 шера юкъера школа чакхъяьккхачул тIехьагIа Грозненски консервни завода консервнош-вощлий филиале балха йода Парагульгова Марем. Цхьаккха гоамал йоацаш йола гIалгIай къона йоI филиале вIашагIъеллача тIиндон бригаде дIаяц. ХIанз йола цIеча хирпишкий сийрда йоккхий корпусаш Марема дакъа а лоацаш гIишлошъерий кулгаца хьалъяь яьхар. Ерригаш а йаь корпус я уж. Цу бригаде болх беш даькхача шин шера тайп-тайпара балхаш деш хул Марем. Комсомолка массаза а хьадечох хьалха йолаш, шийгара хьчарна хьокхам телаш хила езалга дика кхетадеча Марема ява, хьинар дIалора къахьегама, тIадалла гIулакх кхоачашдеш. Лоацца аьлча шийна йоагIачох цIалах, кхы совгIа а норма йоакхар цо. Парагульговас Иштта дукха ха ялале бригаде я ерригача филиале я ше юнца йоакхийт хьоначи йола. Кхочаш шу а дизалехьа Сийлен грамота а луш предприяте сийлен Доска тIа хьалтох цун сурт. Иштта дикагIйола болало, аьле, шийх цIи доаккхийт цо.

Дийнахь болх а беш сайрейна … итIа атта дац. Цхьабакъда, даленех бIу … йоацича Марема дуделар из. Иштта болх беш ехь ЦСУ чухоагIача дешара комбинате цхьан шерал кх шерал сайрейнара бухгалтера курсаш чакхйоах Парагульгова Марема. Цу хана деза хадрай отдела инспектор йолаш болх беш я из. Ала деза, цу балхах дика лоархIаю Марем. Шай гIулакх доаьзена цо цIенен тешамен кхоачашду шай декхараш. БоагIаш мел бир Марема къахьегама. Сийлахь воккхача баьччa В. И. Ленина юбилей езаеш «За доблестный труд» яха медаль а луш белгалъяьккхар Парагульгова Марем. Эттара хьалхе цунна денна паччахьалкхен совгIат да из. Цхьабакъда, цул дезагIа, хьаноргIа цхьаккха я хIама хетац Марема.

Дика производственник хиларах тарра дика общественница я я Парагульгова Марем. Завода профсоюза комитета член я из. Цу даькъе нехаца дукха кхетама болх бу Марема. Безаме, Iымерза саг я Парагульгова Марем. Цо шийх бизза тешам болийтара, наха из дагтаьхь езара тешал да Марем Грозненски городской Совета депутат харжар.

Хь. БАЛАЕВ.

ХАОТТАМ

Тахан республикен Грознен хувцалуш морхаш я йолаш, догIа я цу делхаш, гIийло мух я хьекхаш хе хила мег. Республике гIолла 16—21 градус Грозне 19—21 градуси температура хургья.

Кхоанен ломмен хувцалуш моркаш а йолаш, цхьайолча хана догIа я делхаш, гIийло мух а хьекхаш хе хургья. Дийнахь 14—19 градуси бийсанна — 8—13 градуси хургья температура.

Метеостанци.

Редактора заместитель А. А. МЯКИЕВ.

Керда книжка

Укх деношка Нохч - ГIалгIай книжни издательства кепа а теха гIалгIай меттала арадаьккхад гIалгIай эггара хьалхарча йоазув хьадаьрехи писателехи волча Мальсагов Зоврбика произведенеш сборник.

Книжка тIа я «ЙоI йоаяр», «Пхьа» яха пьесаш, «Ленина дешарь», «Наьна мотт», «Революции къаний гIулакхи» яха а кхыйола а очеркаш статьяш.

Ч. ЮСУПОВ.

«ТЕРЕК» ЮХА А КОТЪЯЬЛАР

Самаркандехь Грозне Орджоникидзе цIерагIерча стадионе «Б» класса шоллагIча подгруппе командашта юкъе хьалхара моттиг яккхара аргIанаш ловзар хилар. Александровская станицера «Урожайн» «Терекен» командаш яр ловзаш.

Матча 17-ча минуте чIоагIа а йолаш, бакъда вратарь Iехалургволаш Якушкина теха бурган хьалоацалавзар хьаьший вратара. Хьалхара тайм чакхъала 10 минут мара йисаьцар. Цу юкъа шинь Якушкинеи цаI Сивкоси, кхьотарра кхо бурган чутехар «Урожай» команда кIелрашка. Счет 4 : 0 йолаш футболисташ салаIа бахар.

ШоллагIча тайме хьаьший кIалрашка цхьаьнха я бургаи чутехар «Терек» команда капитана Милеева. Счет 5 : 0 йолаш чакхдаьлар ловзар.

Х. МАГОМЕТОВ.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

КОНСТРУКТИВНИ ПРЕДЛОЖЕНЕШ

Дерригача дунено чIогIа дика хеташ тIаьийцай Къулбехьен Вьетнама Республика Временни революционни правительства конструктивни предложенеш. Уж йир дIадахача кIирагIа Париже Вьетнамах йолча аргIанарча заседане. Прогрессивни общественноста цхьа бкрт болаш мах а беш, РЮВ правительства машерерча инициатив вьетнамски проблема политически къоастаярэн эша реальни предпосылкаш.

Париже оттаьча предложенеша дикка тоаю дош къоастадара 10 пунктах латта программа. Къаьстта аьлча, чагахьа санна США-е юни деррига эскар 1970 шера 30 июнь тIаккхачале арадоаккхаргдолах дош лоь. Халкъа тIема низаша царна духьал тIом бербац уж арадоалача хана, аьннад цар тIа. Цул совгIа предложенеш тIа оттадаь деррига американски эскари цар союзникий эскари кхерам боацаш арадовлара дола гIулакхаш делга а. Вьетнамски оагIоно ше раьза ба аьлар беррига военнопленнеш мукъабовлийтара дош дувца а.

Къулбехьен Вьетнама Республика Временни революционни правительства предложенеш цу сахьата хьалхьар Вьетнама Демократически Республика, из бахьан долаш лакхбелар цар лоархIам а сий а. Американски доал деш долла гIозараш гуччахь корзагIдаьха кIалдитар цар. Вашингтона пропаганда дувц ВIашагIкхийттача Штатий безам ба Вьетнамера эскар арадаккха, бакъда из цу сахьата дулургдац шуна кхерам тIаотта тарлургдоланда, яхаш.

Къулбехьен Вьетнама Республика хьалха а гIулакхацарча а предложенеш цхьаккха чIоагIале йоацача даьккхар оаций пропаганда дувцар. Американски правительствага теркал ца еш атта дIатоссалаш керда машаре инициативе.

Демократически парте лидерех волча сенатора Маске аьлар, США правительство декхарийла я РЮВ Временни революционни правительства инициативага теркам тIабахийта хьаже.

Дунен общественность хьей РЮВ правительства лоархIамерча предложенешта вIашагIкхийттача Штаташа жоп даларга. Уж предложенеш кхоачашъяро дикка бекъахьарча новкъа йоахаргъяр Къулбехьен - Малхбоален Азера событеш.

ШАНТАЖЕН КХЕРАМЕН ПОЛИТИКА

Иордане эттача хьалх гонахьа кхолкам оттабу американски пропаганда. «Иорданерча гражданскал тIема юкъерчал доацаш юкъегIертт ВIашагIкхийтта Штаташ,—яхаш кaду «Чикаго сан—таймс» яхача газета Средиземни форда малхбоален даьхь тIа Пентагона леладеча тIема мобилизационни гIулакхех.

ДIадахача кIирагIа тIема дизза хийчадаьдар ВIашагIкхийттача Штаташка чухь волча американски базашка а хIаьта иштта Малхбузен Германе а латта 20000 саг юкъе вола американски ударни тIема доакъош. Цул совгIа, авианосец «Джон Кеннеди», вертолетоносец «Гуам», миноносий, фрегатий, массехк ракетоносий флотилеш яхийтай Средиземни форда Малхбоален даьхь тIа латта 6-гIа флот хьалхашара.

Гуччахьа из низ дIахьоакхаш хиларах Иорданерча американски граждений кхерамзаIе Iалашъелга да йоах американски Iаьдало. Ший лоIамерча мехка чурча гIулаккашта юкъелелхара империалисташа дагалувцарашта дола «из бакъдар» цхьаккха кIала кIаьле йоацаши Iовзален хилар гуш да. Кхьметтел американски официальни даппеех а Иордане ва 390 гаргга американски граждапнн. Царех 40 саг Амманерча США посольства сотрудник ва, хIаьта 350 саг дукхагIча даькъе иордански гражданий нехий ба. Кхьметтел уж берригаш шиагра дIабигара кхоачам ба 2—3 рейсовий самолет.

Кхалхах дIабигара, официальни пропаганда дувцача тайпара эшаш ВIашагIкхийттача Штаташта флот, танкаш, десантий эскар вIашагIтозар. Низ гуччахьа дIахьокхарца шантажен кхерам тIатессерен политика хьахзаца гIерт Вашингтон, цуьца из гIерт Гаргарча Малхбоалера дош империалисташ ма яххара къоаставелга Iарбий халкъашта кхчадолла. США яха ше Тель-Авиве цIеча Израиля премьер-министра Голда Меира аьлар, Израиль «цIаккха юхатIаргIоргъяц 1967 шерга кхачалца хиннача доазонашта». Шоай ерригача политикаца ВIашагIкхийттача Штаташа новкъостал ду израильски агрессорашта 1967 шера 22 ноябрера ООН Кхерамзален Совета яь дIалийцача ерригача Iарбий территорешкара израильски эскар арадаккхарах йола резолюции ларта кхочаш ца яйтара.

Советски Союз хаддаьза тIехьа я Иорданера цIий Iохийта довзаш теггара чехка дIадахара, империализмен израильски агрессенеп духьалорча къовсаме къамаш — мукъадахара болаша деррига низаш вIашагIтохара. Дуккхача паччахьалкхенашта — цу районе йолча а цул арахьа йолча а — укх тIехьарче деношка ше даьча кхайкаралаш тIа Советски Союзо чIоагIa дIахайтад мотлагIча бахьаннйна дале а Иорданерча событешта юкъелелхадза мегийтарг ца хилар.

ГIОЖА ЮКЪЕГIОРТАР

Американски 6-ча флота кемаш Iарбий мехкий форда йисте-гуттешнача хана, дунеп вовз даькь тIа кхьча тайпара юкъегIорта кийчо яь яр американски реакце. 19 сентябре «Нью-Йорк таймс» газета араяьккхар редакционни статья, Халкъа цхьоагIо яхача блока кандидат Сальвадор Альенде президент ва харжийтара тIема переворот е гуччахьа чилийски реакци тIа хьехар цу тIа.

Американски монополеша юкъхьаша деза чIоагIа раьза йоацаш тIаийцар сентябрь бетта Чили хиннача президентски хоржамий результаташ. Хоьш ма хиллара, цу хана кхьча кандидател дукхагIа кхаж тессар Альендена тIехьа. Альендена тIехьа халкъо кхаж тессар из дукхачa партех латтача коалицена лерте хинадаь. Мохк экономически чIоагIбара а политически мукъа хилийтара а тIаерзаь я из цун программа, американски монополеша бехча низа духьален ваьна хьал тоадара тIехьен ва из.

Цхьабакъда хоржамаш деза хала Халкъа цхьоагIо яхача блока шийна тIехьа дукхха а дукхагIа бола нах баьа оIашгIехьдалаязар, кудухьа конституцега хьажжа Альенде президенталла хоржаргва 24 октябре хургйолча чилийски парламента заседане. Цу гIулакхах пайда эца лаьрхIад чурчеча арахьарчен реакце низаша. Аьттехьарча кепайоазою эхь дайнаа кампани йолай халкъа кандидата духьал. Американски монополеша бувзам болча чилийски капиталисташа доазол дехьа дIаухийт шоай капиталаш, цу бес а экономически саботажа кхьча тайпара а мехка кегар бе гIертташ.

Чиле халкъо цIенхаштта юхатехаз реакци. На кхы а чIоагIагIа кхотадевад Халкъа цхьоагIо яхача блока программана гонахьа. Шийна боагIаш йола йоттие дIалаца халкъа кандидата повкъарле е реакце чурча низашта йогаргдоаввара гучадьлар. ТIаккха «Нью-Йорк таймс» газета араяьккхар «Чиле терзашпарча низий гIоетта бизза бокъо» я аьнаа цIур бехкаш йола заявлени. «Альендега кхьа парти йола марксистски диктатура ца оттайтара тIема переворот» е чилийски реакци гуччахьа тIахьехар газето.

Чиле ерригача общественносто дахда деззача тайпара жоп делир провокаторашта. «Сигло» яхача газето шай передовой статья тIа белгалдоаккх «Нью-Йорк таймс» бу тIахьехам «Чиле, цун салтий, гражданий сий доаде гIерташ дохьа ярх эхь дайна гIулакх да» яхаш. «Кларин» яхача газето яздру доладаре интервенци Чилен чакхъяргья, чилийски халкъо дохадергда Халкъа цхьоагIо вукала Альенде президентски пост лапара духьала мел леладу гIулакхаш, яхаш.

ЮХЬ ГУЧАЯЬННАЙ

23 сентябре паччахьалкхен департамента ваьлада официальни хьехайкадаьд США правительства Грецерча фашистски режима биззача боарамагIа деза герз тедаргза аьнна решени тIа… Цунна цхьана Вашингтона цIенпара Iодаькхар хунта политика массе оагIора хьалхоадиш хилар къайла кхухьаш хинна Iаьржача полковники режим «харцъенг» хинна кхолдар.

1967 шера апрель бетта воелщина Грене паччахьалкхен переворот яьча хана а кхетадеш дар ЦРУ цу юкъа дакъа лаьцалга. Грене фашистски режим оттаярах Средиземноморье дегIабоагIаш латтача къамаи - кортамукъален болама духьал лоаттабеча къовсаме пайда эца лерхIар американски империалисташа.

Цхьабакъда дунен общественностах ца йоалаш американски правительства Iаьржача полковникий режима бIехача гIулакхаш та раьза йоацаш санна гойза кеп а оттайир, Грецена тIема новкъостал дерелац аьнна дIа а кхайкадир. ХIаьта а 1968 шера октябрь бетта Грецена тIема поставкаш юха йолайир. «Вашингтон пост» газета хIанз белгала ма деккхар, ВIашагIкхийттача Штаташа тесар доала герa, дмкпаш, кхьдар а. Цудухьа мехка репрессий политика чакхъяккха йиш хилар полковникий». 182 миллион доллар мах бола американски герз кхьачар хунтага.

ХIанз дукха ха йоацаш американски правительства аьча решеегIа дукха деза герз, йоккхий топаш, тIема кемаш, самолеташ йоахa лерхI. Цу поставкай хьакьехьа цхьадола гIулакхаш а хIаьта иштта США агрессивни планашта юкъера Грене лоархIам лакхбар а дуцаргIа сентябрь чакхбоалаш оборона министр Лэйрди штабий начальникий комитета председатель адмирал Мурери Афинашка визитагIа кхаьчача.

Американски кепайоазою къайла хьоц Iаьржача полковникий йоакхо яр израильски агрессорашта мамогта новкъостал дарах къамаи-кортмукъален болама духьал къовсам шерагIа боаржабаран духьа долга. «Герз доккха ха пийсар дукхагIча даькъе дашха доагIаш да Гаргарча малхбоале кризис оттарцех гречески тIема форда а авиацонни а базех пайда эцаза баргбоацача американски отта мегаш хиларцех», аьнн аду «Нью-Йорк таймса».

Средиземноморье халкъаш Гречерча фашистски хунтана ВIашагIкхийттача Штаташа новкъостал дара цIенхаштта духьала да.

Г. ШИШКИН. (ТАСС).

ЛадувгIа, хьажа

29 сентябрь

РАДИО

6.30 — «Юртара хабар» (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.30 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Перезачай программа. 8.22 — И. Стравинский. Симфони. 8.45 — Радиоладугаргхой письмоех (гIалгIай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — «Хьамсарча нартиве ашараш лехх оаха». Литературни композици (гIалгIай меттала). 16.20 — «Къона тIехье» (гIалгIай меттала). 16.35 — «Къона тIехье кхеэрех». Корреспонденци (гIалгIай меттала). 16.50 — Шалински района художественни самодеятельности доакъашхой выступлени. 17.15 — Съездагара съездага. «Ломнин колхозе» яха корреспонденци (нохчий меттала). 17.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.45 — «Вай индустриальни мехк» (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.05 — Дошпхоьшта. «Пионерий нарне йоалуш». (ЦТ). 18.30 — Миллионий Ленински университет. «Партех йола беседаш». (ЦТ). 19.00 — Телевизионни керда хоамаш (нохчий, эрсий меттала). 19.25 — «Ромашка — колхоза штаб». Документальни фильм. 19.55 — Шоана, берош. 20.05 — Дунен юкъера обозрени. 20.20 — Вай могашал — вай кара я». Лора беседа. 20.25 — «Вай хьамара турпал» яха художественни фильм. Вала.

30 сентябрь

РАДИО

6.30 — Юртара хабар (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.36 — Москва. 8.15 — Перезачай программа. 8.22 — Нохч-гIалгIай ашарий концерт. 8.45 — «Коммуниста масал къокх». Корреспонденци (гIалгIай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Партийни просвещенен системера дешара шу дIадолалу кхоане» (эрсий меттала). 16.15 — Нохч-гIалгIай поэзи эшарашца» яха цикла тIара передача (нохчий меттала). 16.45 — «Партийни просвещене системера дешара шу долалуш» яха беседа (гIалгIай меттала). 17.00 — «Къонала» (нохчий меттала). 17.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.45 — «Партийни организацешка отчеташ, выбораш» яха корреспонденци (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

17.15 — Азербайджански ССР Министрий Совета председатела Ибрагимов А. И. выступлени. «Советски Азербайджана — 50 шу». (ЦТ). 17.30 — «Са мехкан республика». Телевизионни очерк. (ЦТ). 18.00 — Каравааргаш. (ЦТ). 18.05 — Берашта дола фильм. 18.25 — «Иштта дех тхо». № 15 йолча школа-интерната передача (гIалгIай меттала). 18.55 — «Вай хьамар саг портрет». ХьажкIашевлаехо В. Сандов (нохчий меттала). 19.05 — Киножурнал. 19.15 — Марксистско-ленински образовани системера занятеш йолалу кхоана. 19.25 — Телевизионни кердадараш. 19.35 — Хоамаш. 19.40 — Концерт. 20.10 — «Саквердиме 25 минот» (нохчий меттала). 20.35 — «Вай хана турпал» яха художественни фильм. «Максим Максимыч», «Тамань». 22.00 — Футболах йола европейски чемпионий кубок. «Базель» (Швейцария)—«Спартак» (Москва). Перерыве — кердадараш. (ЦТ).

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ!

ДIАДОЛАДЕННАД 1971 шера

«СЕРДАЛО»

ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

Газета язлу бувзаме ерригача отделенешка а промышленноста, транспорта, гIишлошъеча предприятешкарча, дешара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учреждешкарча, общественни организацешкарча вепайоазув доаржадеча общественни уполномоченнешка а гIодла.

ГАЗЕТА ЯЗДАЙТАРА МАХ:

1 шера — 3 сом 12 кепиг;

6 бетта — 1 сом 56 кепиг;

Дош ма лаьш! 1971 шера «Сердало» газета х…нахьа яде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-00; редактора зам. — 3-30-11; бехктохкача секретара — 3-34-38; партийни вахарен культурай промышленностен отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-00; зам. редактора—3-30-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни культуры промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05208.

Заказ № 9724.